

Rasové a etnické předsudky v postojích dnešní mladé generace

Yvona Koníčková

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Yvona Koničková
Osobní číslo: H11841
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Forma studia: kombinovaná

Téma práce: Rasové a etnické předsudky v postojích dnešní mladé generace

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti multikulturní výchovy, sociálních postojů a prevence intolerance.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníků.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

FREDRICKSON, G.M. Rasismus – stručná historie. Praha: BB art. 2003. ISBN 80-7341-124-5.

TESAŘ, Filip. Etnické konflikty. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-097-9.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-247-1369-4.

BALVÍN, Jaroslav. Pedagogika, andragogika a multikulturalismus. Praha 2012. ISBN 978-80-86798-07-3.

BALVÍN, Jaroslav. Romové a historie. Hnutí R. ISBN 80-902149-8-3.

BALVÍN, Jaroslav. Romové a etika multikulturní výchovy. Hnutí R. ISBN 80-902149-4-0.

GULOVÁ, Lenka., Ema ŠTĚPAŘOVÁ. Multikulturní výchova v teorii a praxi. Brno:MSD, 2004. ISBN 80-86633-14-4.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **27. ledna 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2014**

Ve Zlíně dne 27. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

L.S.

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

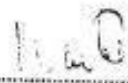
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60⁴⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 16. 4. 2014

.....

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejněním obhajobných prací.

²⁾ Vysoká škola nepřijímá k veřejnosti diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně původně oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

V této bakalářské práci se zabýváme rasovými a etnickými předsudky u mládeže. Práci jsme rozdělili na dvě části, teoretickou a praktickou.

Teoretickou část jsme rozdělili na tři hlavní kapitoly. První kapitola je zaměřena na postoje, předsudky a stereotypy. Druhá kapitola je zaměřena na multikulturalismus a multikulturní výchovu. Ve třetí kapitole se zabýváme etnickými a národnostními menšinami – Vietnamci, Rómy a Ukrajinci.

V praktické části jsme se zaměřili na kvantitativní výzkum postojů žáků zlínských základních škol, gymnázií a studentů vysoké školy.

K tomuto účelu jsme použili dotazníkovou metodu se škálou, kde děti a mládež vyjadřovali své postoje.

Ve výzkumu jsme se zajímali o vývoj předsudků u dětí od základní školy až po studenty na vysoké škole.

Klíčová slova: postoje, předsudky, stereotypy, multikulturalismus, multikulturní výchova.

ABSTRACT

In this work, we deal with racial and ethnic prejudices among young people. The work was divided into two parts, theoretical and practical.

The theoretical part was divided into three main chapters. The first chapter focuses on the attitudes, prejudices and stereotypes. The second chapter focuses on multiculturalism and multicultural education. In the third chapter, we are being under-ethnic and national minorities - Vietnamese, Roma and Ukrainian.

In the practical part, we focused on quantitative research on students' attitudes Zlín primary schools, secondary schools and college students.

For this purpose we used a questionnaire survey with a scale, where children and young people to express their views.

In our research we were interested in the development of prejudice in children from primary school through to high school students.

Keywords: attitudes, prejudices, stereotypes, multiculturalism, multicultural education.

Motto:

„ *V celém životě se varuj posuzovat lidi podle vzhledu*“ – Jean De La Fontaine

Děkuji panu doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc. za odborné vedení bakalářské práce, trpělivost, ochotu a cenné rady při konzultacích.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1. POSTOJE, PŘEDSUDBY, STEREOTYPY	13
1.1 POSTOJE	13
1.2 PŘEDSUDBY	14
1.2.1 ETNOCENTRISMUS, XENOFOBIE, RASISMUS, RASOVÁ DISKRIMINACE.....	15
1.3 STEREOTYPY	16
1.3.1 ETNICKÉ STEREOTYPY	17
2 MULTIKULTURALISMUS, MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA	19
2.1 MULTIKULTURALISMUS.....	19
2.2 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA.....	20
2.2.1 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH.....	21
2.2.2 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA NA GYMNÁZIU	21
2.2.3 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA NA VYSOKÉ ŠKOLE	22
3 ETNICKÉ A NÁRODNOSTNÍ MENŠINY	23
3.1 ETNICKÁ MENŠINA	23
3.2 NÁRODNOSTNÍ MENŠINA	23
3.2.1 ROMOVÉ.....	24
3.2.2 UKRAJINCI.....	26
3.2.3 VIETNAMCI	27
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	28
4 RASOVÉ A ETNICKÉ PŘEDSUDBY	29
4.1 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU.....	29
4.2 VYMEZENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	30
4.3 VÝZKUMNÉ CÍLE	30
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB JEHO VÝBĚRU	30
4.5 TECHNIKA SBĚRU DAT	30
4.6 METODY ANALÝZY DAT	31
4.7 HYPOTÉZY A PROMĚNNÉ	31
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	33
6 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	56
ZÁVĚR	57
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	59
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	60
SEZNAM TABULEK	61
SEZNAM GRAFŮ	62
PŘÍLOHA PI: NASKENOVANÝ DOTAZNÍK	63

ÚVOD

Tento rok to bude čtvrt století, kdy se do naší země vrátila demokracie. Otevření se hranice a s tím možnost volně cestovat, ale také sebou přinesla přísun migrace cizinců. Naše společnost, která byla delší dobu spíše uzavřenou, se musí najednou s touto situací více či méně vyrovnávat. Můžeme jít jednoduchou cestou, která je plná stereotypů, mýtů a předpokladů anebo se vydat cestou poznání.

Rasové a etnické předsudky jsou hluboce zakořeněny v mysli lidí naší společnosti. Ve větší míře nejsme schopni nebo ochotni přijmout jinou kulturu. Nejvíce diskutovaným je problém týkající se romské menšiny, přicházíme s ní do styku každý den a je také nejvíce medializovaná.

Už od narození přebíráme názory na to, co je správné, jak se máme chovat apod., přebíráme názory ostatních, ať už od rodičů, přátel nebo okolí a právě tady se rodí předsudky, které se během času mění, utvářejí anebo naopak, zůstávají neměnné.

Když koncem druhé světové války vyšly najevo hrůzné zločiny nacistů vůči Židům i jiným, pro ně „méněcenných“ ras, začal rasismus patřit mezi odmítavé postoje, proto se ani u nás ani jinde ve světě neodvážejí nahlas vyslovit slovo rasismus. Maskuje se pod jiná slova, která sice nejsou tak zprofanovaná, ale pod jejichž slupkou je ten samý význam. „Skrytý rasismus“ je trvalým nebezpečím nejen pro naši společnost. Ale nemusí jít jen o rasismus. Předsudky vůči jiným kulturám, neschopnost přijmout jakoukoliv odlišnost vzhledem k tzv. normálu je pro každou světovou populaci společný. Pro moderní společnost je rasismus a s ním spojené předsudky nepřijatelný, hlavně proto, že omezuje osobní svobodu a práva. „Rasismus je nutno neustále vytěšňovat, fanatismus, nenávisť a předsudky jsou nemoci, které vždy provázejí lidskou společnost“, zdůraznil generální tajemník OSN Kofi Annan a připomněl, že před více než čtyřiceti lety nás Martin Luther King Jr. učil, že „nenávisť je jako erodující kyselina, která požírá to nejlepší a objektivní z našeho života. Nenávisť ničí všechny, ty co nenávidí i ty, kteří jsou nenáviděni „(informační centrum OSN).

Naše bakalářská práce vychází ze studia sociální pedagogiky, kde jednu část této vědecké disciplíny nazýváme multikulturní výchovou. Toto téma je v dnešní době velmi populární a zní snad ze všech médií. Stal se velmi častým pojmem v současném světě. Pojmy jako etnicita (národnost), který označuje kulturní zvyky, názory určité historicky vzniklé skupiny lidí společného původu, jazyka, duchovní kultury a pojmy majorita (většina) a minorita (menšina) jsou základními pojmy naší bakalářské práce. Současný pohled na sociál-

ní pedagogiku u nás má některé znaky, které zahrnují výchovné otázky spojené s rizikovými, ohroženými skupinami na jedné straně, na straně druhé jsou zde otázky týkající se celé populace, ve smyslu potřeb jedince a společnosti.

V této bakalářské práci bychom rádi ukázali na existenci rasových a etnických předsudků u dětí a mládeže. Jak se vytváří tyto předsudky? V jakém věku si tyto předsudky děti začínají uvědomovat? A jak se vlastně vyvíjí tyto předsudky u mládeže? Jaký vliv má školní vzdělání? To jsou hlavní otázky mé bakalářské práce.

Dále se budeme zabývat podrobněji multikulturní výchovou, menšinou Vietnamců, Romů a Ukrajinců, kteří se stále více zapojují do naší společnosti.

V praktické části budeme prezentovat kvantitativní výzkum, ve které pomocí dotazníkové metody budeme zjišťovat postoj žáků zlínských základních škol, gymnázií a studentů vysokých škol. Hlavním cílem bude zjistit jak, jakým způsobem a jestli vůbec se mění postoj mládeže od základních škol až po studenty na vysokých školách. Mezi těmito skupinami budeme porovnávat rozdíly.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. POSTOJE, PŘEDSUDKY, STEREOTYPY

V této části bakalářské práce se budeme zabývat pojmy a problematikou postojů, před-sudků a stereotypů, vysvětlením pojmů etnocentrismus, xenofobie, rasismus a rasová dis-kriminace.

V rasových a etnických postojích a předsudcích mají tyto pojmy základní význam. Po-suzujeme druhé právě podle těchto kritérií, a pokud patříme k majoritní skupině, tím více jsme ovlivněni předsudky a postoji vůči minoritním skupinám.

Stereotypy mají svůj původ v racionalizaci myšlení, ve snaze co nejrychleji a nejsnadně-ji se orientovat v určité situaci, problému.

Člověk denně naráží na různá témata a pojmy, na informace, které se musí analyzovat v co nejkratší době, abychom mohli zaujmout určitý postoj. Snažíme se aplikovat postupy, které se nám již dříve osvědčily. V případě stereotypního chování vůči menšinám či cizin-cům však nefunguje zpětná vazba a člověk proto stále dokola dělá tu samou chybu.

Pokud se jedná o etnické skupiny, je mnohdy problémem malá osobní zkušenost s těmito příslušníky. Charakteristiky jednotlivých lidí pak často přisuzujeme celé skupině, příkladem je třeba „nálepka“ kriminálního, přistěhovalce apod. Pokud se tyto etnické před-sudky týkají minoritních skupin, jako jsou Romové, je to pro nás spojení předsudků, posto-jů a stereotypů s emocionalitou. Naše populace je na toto téma velmi citlivá, jak známe z každodenní reality.

1.1 Postoje

Socializace jedince úzce souvisí s vytvářením poměrně stálých tendencí tj. postojů. Po-stoje jako takové nejsou člověku primárně vrozeny. Utváření a formování postojů, názorů a předsudků probíhá v rámci skupin, jichž je člověk členem.

Na utváření postojů působí také sdělovací prostředky. Postoje jsou hodně vázané na skupinové mínění.

V dětském věku mají postoje široký, obecný charakter. Později dochází k jejich diferen-cování. Mohou být kladné, záporné, stabilní, snadno narušitelné. Postoje působí jako filtru-jící a kontrolní orgán. Postoje slouží ke snadnější orientaci ve světě. Orientace pomocí po-stojů umožňuje zjednodušené hodnocení reality, usnadňuje volbu vhodného a nevhodného chování. Postoje dodávají jistoty v řešení různých problémů, vyplývají z nich základní mo-

děly chování, které jsou společnostmi považovány za vhodné.

. Změna postoje může být motivována touhou zbavit se nepříjemného napětí způsobeného novým poznatkem, který není v souladu s naším dřívějším přesvědčením.

Postoje k etnickým skupinám lze členit na tři základní složky – kognitivní, afektivní a behaviorální.

Kognitivní složka se skládá z představ, očekávání a přesvědčení, které si spojujeme se členy konkrétní etnické menšiny. „Cigáni jsou nervózní“ (Ottův slovník naučný, počátek 20. století).

Afektivní složka zahrnuje nepřátelské nebo naopak přátelské postoje vůči objektu. Při zkoumání této složky narážíme na rasové či národnostní předsudky. Důvodem je pouze to, že dotyčný náleží k určitému národu či menšině a jsou mu automaticky přisuzovány kladné nebo záporné vlastnosti tohoto národa nebo menšiny.

Behaviorální složka (chování) – jedná se nejen o osobní jednání vůči objektu, ale také o postoj „co by se mělo dělat“ ve vztahu k etnické menšině.

Postoje k etnickým minoritám můžeme rozdělit následovně:

- Lidé z těchto menšinových skupin zneužívají systém sociální péče
- Přítomnost těchto lidí je příčinou nejistoty
- Úřady zacházejí s lidmi z těchto skupin privilegovaně
- Přítomnost těchto lidí zvyšuje nezaměstnanost
- Přistěhovalci jsou nadprůměrně zapojeni do trestné činnosti

1.2 Předsudky

Předsudky – z vědeckého hlediska se jedná o jednu z forem postojů. Předsudek je fixovaný, předem zformovaný postoj k nějakému objektu, projevující se bez ohledu na individualitu nebo povahu tohoto objektu. Předsudky jsou negativní a pozitivní. Předsudek jako postoj má tendenci k vysoké stereotypnosti, k emocionálnímu náboji postoje a nemění se lehce.

Hayesová popsala pět stádií vývoje etnických předsudků: očerňování, izolace, diskriminace, tělesné napadení, vyhlazování.

Autor J. Průcha uvádí, že etnické stereotypy a předsudky jsou zvláštním druhem postojů, a vymezuje je jako: „představy jednotlivce jak o jeho vlastní etnické skupině, rasové skupině či národu (tzv. autostereotypy), tak o jiných rasových a etnických skupinách, národech, národnostních menšinách (tzv. heterostereotypy)“.

1.2.1 Etnocentrismus, xenofobie, rasismus, rasová diskriminace

Etnocentrismus – jako etnocentrismus se označuje interpretace kulturních, společenských a životních jevů cizích kultur v pojmech vlastní společnosti. Etnocentrický postoj zahrnuje vnímání hodnot a norem vlastní skupiny jako jediných správných a pravdivých.

Způsob života jiných skupin je chápán jako odchylka od optimálního stavu. Taková perspektiva je však k nositelům odlišných kultur výrazně netolerantní, takže ostatní kultury nejsou chápány pouze jako jiné, ale rovnou jako horší než kultura vlastní.

Etnocentrismus sice podporuje integritu skupiny a usnadňuje proces enkulturace, zároveň je však vůči jiným kulturám netolerantní a někdy až agresivní, etnocentrismus je v tomto smyslu základem nacionalismu či rasismu.

Etnocentrismus je však i tendence hodnotit, poznávat, pouze však z perspektivy úzké kultury, do které patří.

Xenofobie – definice z pohledu sociologického a filozofického: xenofobie je strach z toho, co přichází z ciziny či z cizího prostředí. Xenofobii charakterizují projevy odporu, nepřátelství, ale i nedůvěra ke všemu cizímu a strach ze všeho cizího. Konkrétním projevem je nepřátelství k lidem jiné barvy pleti, jiné národnosti, jazyka, náboženského přesvědčení, kultury, projevující se navenek odporem a nepřátelstvím vůči imigrantům, ale i cizincům s trvalým pobytem.

Sociologické výzkumy veřejného mínění české společnosti vykazují v porovnání s ostatními zeměmi vysoké negativní postoje vůči jiným národnostem či etnickým skupinám. Až 85 % populace přiznává negativní postoje. Tuto skutečnost bychom mohli vysvětlit faktem, že česká společnost, donedávna převážně „bílá“, není výchovou ani vzděláním připravena na přijímání jakékoliv odlišnosti.

Lidé si rádi žijí svůj život ve světě, který je jim blízký. Pokud přijde nějaká novinka, musí si ji většinou pořádně „ohmatat“ a prožít, než si ji osvojí a přijmou do svého života. A tak je to i s novými lidmi. Někdy však převládne pocit, že něco nebo někdo do jejich života nepatří.

Rasismus – co je to rasismus? Je to způsob jednání a myšlení, který se vyskytuje téměř všude ve světě. Vychází z předpokladu, že lidská plemena nejsou stejně hodnotná, přičemž se zdůrazňují hodnoty vlastní rasy.

Když evropské státy vytvářely svá koloniální impéria, měl rasismus zdůvodňovat Podobu a někdy i vyhlazování původního obyvatelstva. Četné rasové teorie lze nalézt ve Velké Británii, Německu, USA a Francii. Podle rasistů jsou kulturní a psychické charakteristiky závislé na svých etnických základech.

Po první světové válce získala v Německu popularitu „nordická rasa“, o převaze této rasy nad ostatními. V době nacistické diktatury se stal rasismus součástí ideologie v Německu a byl využíván k ospravedlňování milionů lidí jiných národů.

Historická zkušenost prokázala, že sociální, ekonomický a kulturní vývoj není určován rasou obyvatelstva, ale společenským řádem. Soudobý rasismus stejně jako historický, popírá rovnocennost lidských ras a jejich kultur. V našich podmínkách se rasismus vztahuje především na vztahy k Romům, ale i k ostatním minoritám. Rasismus tady vždy byl a vždy bude.

Budeme se muset vyrovnat se Sartrovým výrokem, že se ho nikdy nepodaří plně likvidovat, lze ho jen udržet v únosných mezích.

Rasová diskriminace – je úzce spjatá s rasismem. Dochází k ní, když jedinec nebo organizace znevýhodňuje nebo zvýhodňuje jedince z důvodu příslušnosti k rase. Rasová diskriminace může být legální nebo nelegální. Pro příklad legální diskriminace můžeme uvést velký počet režimů, např. nacistické Německo, jihoafrický apartheid, Polpotův režim v Kambodži, Husajnov režim v Iráku. Pro příklad nelegální diskriminace uveďme příklad, kdy uchazeči o zaměstnání, jejichž jméno zní jinak než české, mají menší možnost toto zaměstnání dostat.

1.3 Stereotypy

Stereotypy – se váží k činnostem, které nejsou založeny na přímých znalostech, ale na obrazech, které si člověk sám vytvoří nebo které mu byly vštípeny.

Pokud je jednou osoba identifikována jako patřící k jisté skupině, automaticky, prostřednictvím stereotypu, jí bývají přisuzovány všechny vlastnosti této skupiny a aktivizuje se tak i předsudek. K dimenzím stereotypu patří obsah, uniformita, směr, intenzita.

Stereotypy mohou být záporné i kladné. Ve skupinové struktuře se uplatňují dva stereotypy, autostereotyp a heterostereotyp.

Autostereotyp hodnotí vlastní skupinu lépe než skupiny cizí. Jeho prožitkovým obrazem je zájmeno „my“. S vlastní skupinou jsme identifikováni, tedy autostereotyp posiluje i naši vlastní sebeúctu jako příslušníka skupiny.

Heterostereotyp hodnotí cizí skupinu níže, hůře, než skupinu vlastní. Funguje zájmeno „oni“. Je úzce spjat s autostereotypem, respektive objevení se jednoho automaticky přináší i aktivaci druhého.

S oběma stereotypy souvisí faktor skupinového předsudku. Jedná se o postoj sdílený členy skupiny, která se nese představami o příslušnících cizí skupiny. Předsudky a stereotypy jsou náchylné ke zkreslování skutečnosti.

1.3.1 Etnické stereotypy

Etnikum je skupina lidí sdílejících společný rasový původ a společnou kulturu.

Autor J. Průcha uvádí, že etnické stereotypy a předsudky jsou zvláštním druhem postojů, a vymezuje je jako: „představy jednotlivce jak o jeho vlastní etnické skupině, rasové skupině či národu (tzv. autostereotypy), tak o jiných etnických a rasových skupinách, národech, národnostních menšinách (tzv. heterostereotypy).“

Základní charakteristikou stereotypů je to, že jsou obvykle zaujaté pozitivně či negativně, zjednodušující, vztažené z jednotlivých zkušeností na celou skupinu a setrvačné (přenášejí se z generace na generaci a obtížně se mění).“

Sociolog A. Gidens uvádí, že výzkumy v různých zemích ukázaly na existenci určitých typů etnických, rasových či náboženských stereotypů a předsudků u dětí a mládeže. Zatím lze jen obecně konstatovat, že pro vznik a vývoj předsudků je rozhodující prostředí, v němž jednotlivec od dětství vyrůstá.

Etnické stereotypy se projevují opakováním stejných argumentů, stejného hodnocení, stejným označováním různých lidí („vždyť Němci vyvraždili Židy“).

Funguje v interkulturní komunikaci, hlavně když se cítíme nejistí („nevím, co je to za člověka, ale pochází z Iráku, proto ho označím za teroristu“).

„Etnické stereotypy mohou také fungovat jako sebenaplnující se proroctví. Dominantní skupina může například systematicky prohlašovat o utlačované skupině, že její příslušníci

jsou od narození hloupí, a tak z nich udělat nevzdělané hlupáky.“ (Eriksen, T., T., 2008, str. 319).

„Stereotypy se váží k činnostem, které nejsou založeny na přímých a určitých znalostech, ale na obrazech, které si člověk sám vytvoří nebo které mu byly vštípeny. Stereotypy mají kategoriální povahu, která vyjadřuje přisuzování určitých charakteristik lidem na základě jejich skupinového členství. Pokud je jednou osoba identifikována jako patřící k jisté skupině, automaticky, prostřednictvím stereotypu, jí bývají přisuzovány všechny vlastnosti této skupiny a aktivizuje se tak i předsudek. Tento automatizmus je podkladem stereotypu. Člověk pak zachází s informací tak, jako by byla reálná.“ (Průcha, J. 2004).

Stereotypy jsou, ve své podstatě, zjednodušené informace (Němci jsou pořádní, s Čechy je sranda, Francouzi jsou gurmáni). Jedná se o zjednodušený úsudek, který bývá velmi často propojen s emocí. Jeho podstatou je hotová myšlenka, která se nezakládá na údajích, ale spíše na historkách.

Obecně je stereotypizace „efektivní“, svým způsobem šetřící čas, protože nás nenutí hlouběji uvažovat. Ve větší nebo menší míře se ho dopouštíme všichni.

2 MULTIKULTURALISMUS, MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

V této části bakalářské práce se blíže dotkneme pojmu multikulturalismus a multikulturní výchova. Podíváme se na multikulturní výchovu ve školách základních, gymnáziích a vysokých školách.

.Kde hledat počátky multikulturalismu a multikulturní výchovy? V jedné reportáži BBC vzpomínal jistý Artur France, který emigroval z karibského ostrova Nevis do britského města Leedsu: „Přivítání bylo velmi chladné, černoši nemohli najít místo, kde žít.“. Emigroval před 50 lety. Je tedy vidět, že multikulturalismus není věc nová. Evropský multikulturalismus se zabýval i myšlenkami osvícenství, podle něhož nikdo nesmí být potrestán nebo znevýhodňován jen na základě náboženského přesvědčení.

V posledních několika letech se stále ozývají z médií hlasy našich politiků, kteří považují multikulturalismus za falešnou ideologii: „Masová migrace vznikla jako jakýsi nárok, obecné lidské právo potulovat se kdekoliv po světě.“ (Václav Klaus, Mladá fronta Dnes, 18.7.2005), „Imigranti se přizpůsobí nám, ne my jim“ (Zdeněk Škromach, Parlamentní listy, 3.8.2010). Nechme tato jejich slova vyznít, jedno je ale jisté, multikulturalismus a multikultura jsou pojmy, které jsou v poslední době často předmětem diskuzí.

2.1 Multikulturalismus

Multikulturalismus je myšlenkový a politický směr, který zastává stanovisko, že v jednom demokratickém státě mohou společně žít nejen jednotlivci, ale i skupiny s různou kulturou.

Soužití lidí, kteří pocházejí z různých kultur, se již objevilo v pozdní antice ve velkých městech.

Příkladem dnešního státu, kde je multikulturalismus brán, jako státní ideologie je Kanada. Multikulturalismus zdůrazňuje pozitivní přínos soužití různých skupin pro celou společnost i stát.

Multikulturalismu se dostávalo největší publicity a pozornosti od konce šedesátých let dvacátého století, především díky emancipačního rozvoje rasových a etnických menšin.

V poslední době se multikulturalismus stal široce diskutovaným pojmem. Zatím co dříve byl multikulturalismus synonymem tolerance, v poslední době dochází k zániku náplně tohoto slova. Příkladem je evropská unie a arabský svět.

2.2 Multikulturní výchova

Multikulturní výchova je relativně nový pedagogický pojem, který do České republiky vstoupil teprve začátkem devadesátých let minulého století.

Multikulturní výchova je činnost zaměřená na lidi různých etnik, národů a ras, aby se naučili spolu žít, respektovat se a spolupracovat. Multikulturní výchova je tedy edukační proces (Průcha, 2006).

Podle Bankse (2007) multikulturní výchova jsou tři věci: myšlenka či koncept, posun ve vzdělávací reformě, a proces.

Multikulturní výchovu spojuje myšlenka, že všichni studenti, bez ohledu na jejich pohlaví, etnickou či rasovou charakteristiku, by měli mít stejnou příležitost se vzdělávat ve škole.

Multikulturní výchova se dotýká i mezilidských vztahů ve škole, vztahů mezi učiteli a žáky, mezi žáky navzájem, mezi školou a rodinou. Škola by měla zabezpečit takové prostředí, kde se všichni budou cítit rovnoprávně. Měla by přispívat k vzájemnému poznávání majoritní i minoritní skupiny, čímž přispěje k vzájemné toleranci a odstraňování předsudků.

Multikulturní výchova se stala nedílnou součástí školního vzdělávání. V okamžiku, kdy se pedagog rozhodne pro některou z metod k multikulturní výchovy, měl by přemýšlet komplexně. Multikulturní výchova totiž zahrnuje celou osobnost člověka – jeho postoje, názory i životní zkušenosti.

Multikulturní výchova usiluje o to vytvářet prostřednictvím vzdělávacích programů způsobilost lidí chápat a respektovat i jiné kultury než svou vlastní, eliminovat nebo oslabovat etnické či rasové předsudky. Má značný význam vzhledem k vytváření postojů vůči imigrantům, příslušníkům jiných národů, kultur, ras apod. (Pedagogický slovník).

Podstatou této vědní disciplíny je naučit se zacházet s odlišností. A to není jednoduché, protože každá odlišnost nabourává naše zásady, náš vnitřní svět a pohled na obraz světa. Zároveň nám však umožňuje rozšířit si obzory, dává nám možnost objevit nové pohledy. Multikulturní výchova je často definována cíly, kterýmichceme dosáhnout obvykle podpory vlastní identity, pokud zvládneme interakci a její reflexi.

2.2.1 Multikulturní výchova na základních školách

V naší bakalářské práci se budeme zabývat multikulturní výchovou na druhém stupni základní školy ve Zlíně.

Je zřejmé, že kulturní projevy jednotlivých národů, civilizací a etnik jsou zásadní součástí dějepisu. Multikulturní výchova se zdá být dobrým nástrojem pro přiblížení historických událostí.

Do roku 1989 se naše školství ubíralo cestou jednotného, centrálně řízeného systému jedné ideologie. Tvůrčí přístup pedagogů byl omezen. Multikulturní výchova byla i tehdy součástí občanské výchovy, dějepisu a základů společenských věd.

Po roce 1989 vznikl požadavek reformy školství a začalo hledání nových směrů. Učitelé na základních školách ale mají jasnou představu. Už léta realizují například občanskou výchovu, etickou výchovu, zdravotní výchovu, rodinnou výchovu atd., takže pojem multikulturní výchova pro ně neznamena problém. Jen je potřeba si uvědomit, že se rozšířila etnická skupina dětí na školách.

Je třeba vědět, že pojem multikulturní výchova znamená záměrné, cílené působení na žáka, že se utváří jeho postoje, stereotypy a předsudky, že se rozvíjejí jeho znalosti a schopnosti, dovednosti a přijetí odlišných kultur, například při komunikaci s příslušníkem jiného sociokulturního zázemí.

Průřezové téma MKV v základním vzdělávání umožňuje žákům seznamovat se s rozmanitostí různých kultur, jejich tradicemi a hodnotami. Na pozadí této rozmanitosti si tak žáci mohou lépe uvědomovat i svoji vlastní identitu, tradice a hodnoty.

Multikulturní výchova zprostředkovává poznání vlastního kulturního zakotvení a porozumění odlišným kulturám. Rozvíjí smysl pro spravedlnost, solidaritu a toleranci. Vede k chápání a respektování neustále se zvyšující sociokulturní rozmanitosti (Rámcový vzdělávací program pro základní a gymnaziální vzdělávání).

2.2.2 Multikulturní výchova na gymnáziu

V této části bakalářské práce se budeme zabývat multikulturní výchovou na osmiletém gymnáziu ve Zlíně.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, tzv. Bílá kniha, vznikl dne 7. dubna 1999. Multikulturní výchova a strategické body jsou zahrnuty v tomto vládním do-

kumentu. Objevují se také v gymnaziálním vzdělávání a je tedy nedílnou součástí vzdělávání a výchovy.

Multikulturní výchova nemusí být koncipována jako samostatný vyučovací předmět, dokonce na gymnáziu se jedná nejčastěji o vstupy, které se prolínají jinými vyučovacími předměty a celkovým „duchem“ školy a působení všech pedagogických pracovníků ve škole.

Novým prvkem na gymnáziu je využívání zkušeností dětí z jiných kulturních prostředí a snaha zprostředkovat tyto kultury jejich očima přímo ve výuce.

2.2.3 Multikulturní výchova na vysoké škole

Tato část bakalářské práce bude zaměřena na universitu Tomáše Bati ve Zlíně, Fakultu humanitních věd.

Samotní pedagogové na vysoké škole mají široký rozhled, celou řadu zkušeností a především hlubokou znalost dynamiky a charakteru vyučovaných na vysoké škole.

Také studenti, kteří studují vysokou školu, jsou ve větší míře schopni přijmout a pochopit problematiku multikulturní výchovy.

Pedagogické obory, jako jsou Sociologie, Multikulturalismus, Multikulturní výchova, Sociální pedagogika, Psychologie a další, pomohou více nahlédnout do této problematiky.

Studenti vysoké školy se aktivně zapojují do přednášek, vypracovávají projekty, bakalářské a diplomové práce, které jsou často zaměřeny na toto téma. Proto jsou hlouběji zapojeni do pojmů jako multikulturalismus a multikulturní výchova. Pedagogové na vysokých školách jsou často sami autory odborných knih, statí a projektů.

Okolnosti a první výsledky zařazení MKV do školních vzdělávacích procesů v ČR analyzovala Rokosová (2008) – zjistila, že školy s tématem sice počítají a snaží se jej převážně zařadit do předmětů, nicméně nakonec konstatovala „nedotaženost“ těchto snah. Je to prosté, tak jako nás např. matematika nenaučí tomu, že budeme matematicce rozumět, tak nás multikulturní výchova nenaučí změnit názory, postoje či chování. A u dospělých lidí, jako jsou studenti vysoké školy, je formování osobnosti složité nebo spíše obtížné. Proto by měla být MKV upřednostňována a zavedeny do podvědomí už od ranného věku, protože čím dříve se u dětí začne, tím větší a trvalejší vliv bude mít.

3 ETNICKÉ A NÁRODNOSTNÍ MENŠINY

Jelikož je náš výzkum v praktické části zaměřen i na určitá etnika, která jsou zásadní pro naši práci, budeme se v této teoretické části zabývat etnickými a národnostními menšinami. Vysvětlení pojmů etnické a národnostní menšiny je zde pouze okrajovým tématem, důležitější a stěžejní jsou konkrétní menšiny, které figurují v našem výzkumu, proto se jimi zabýváme v této části podrobněji.

3.1 Etnická menšina

„Teprve v kontaktu s druhými objevujeme, kdo vlastně jsme.“ Eriksen, T. (2008)

Ať majoritní společnost chce nebo ne, národnostní a etnické menšiny jsou součástí naší země. Jak uvádí Průcha (2003): „Tento termín pokrývá každou skupinu obyvatel určité země, která v ní nepatří k většinové populaci. Etnickou menšinu lze definovat jako skupinu, jež nemá politickou převahu a existuje jako etnická kategorie“.

Etnická menšina je obvykle vymezená jazykem a kulturou. Odlišuje se od okolní „většinové“ společnosti. Etnické menšiny jsou ohroženy spontánním i organizovaným tlakem „většiny“.

Teorie etnicity, které vznikly v průběhu 20. století, se dělí na dvě základní skupiny. První z nich je teorie, která chápe etnicita jako něco hluboce zakořeněného. „Identita jedince a jeho příslušnost ke skupině je dána objektivními kritérii. Etnicita se geneticky dědí a jedinec se stává členem skupiny narozením“ (Šavelková, L., 2007, str.228).

Přelomovým okamžikem byla kniha F. Bartla, vydaná v roce 1969, která odmítá klasické pojetí a zaměřuje se spíše na hranice, které jsou mezi jednotlivými identitami. Etnická menšina, v nejobecnějším smyslu, znamená početně menší skupinu.

3.2 Národnostní menšina

Definice F. Caportotiho (1951) uvádí, že národnostní menšina je skupina osob, která je na rozdíl od ostatního obyvatelstva státu početně menší, nezaujímá vedoucí postavení a její příslušníci, občané tohoto státu, vykazují v etnickém, náboženském nebo jazykovém ohledu znaky, které je odlišují od ostatního obyvatelstva. Tito ukazují při nejmenším implicitně pocit sounáležitosti, zaměřený na zachování vlastní kultury, vlastních tradic, vlastního náboženství nebo jazyka (Sulitka, 1998).

Národnostní menšiny jsou dále vymezeny takto: „ Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo (zákon č. 273/2001 sb.).

Národnostní menšina je skupina obyvatel státu, tvořící menšinu v nedominantní pozici uvnitř státu, disponující etnickými, náboženskými nebo jazykovými charakteristikami, které jsou odlišné od většiny obyvatel, mající vědomí solidarity.

3.2.1 Romové

Existuje nepřehledný počet názvů, kterými lze Romy označovat. Je poplatný systému kast a podkast a územního pohybu Romů po Evropě, Asii, Austrálii a Americe. V roce 1971 proběhl první Mezinárodní romský sjezd, kde si Romové ze čtrnácti zemí (včetně tehdejší ČSSR) dohodli na používání slova Romové.

Za vlast Romů se považuje Indie. Důvod jejich odchodu z Indie je nejistý, mohlo jít o hladomor, války, invaze nebo nízký sociální statut. Podle legendy se jisté skupině Romů dostalo pozvání od Perského panovníka, který potřeboval hudebníky k obveselení svých poddaných. Postupně se dostali do Evropy, do střední Evropy a na území dnešní České republiky.

Romové přicházeli asi od konce čtrnáctého století, v České republice patří mezi skupiny, které jsou nejvíce postižené sociálním vyloučením a to konkrétně nízkou úrovní dosaženého vzdělání a následnou vysokou nezaměstnaností a častou kriminalitou. Rasová diskriminace nepostihuje pouze jedince této menšiny, ale také jejich potomky. Kromě nelegální diskriminace, jsou Romové znevýhodněny už sociálními podmínkami, v jejichž důsledku diskriminace jejich rodičů žijí. Tedy, i kdyby se podařilo zcela odstranit diskriminaci, přinejmenším jedna generace Romů by jí byla ovlivněna.

V postojích české veřejnosti se výrazně projevují silné proti romské nálady ústící v tzv. protiromské pochody.

Romské etnikum je nejpočetnější v Evropě a Americe. V rámci Evropy se nachází zejména v jihovýchodní Evropě. Studium Romů se zabývá romistika. Romský jazyk je

rozdělen na několik dialektů, většina Romů však za svůj mateřský jazyk považuje jazyk země, ve které žijí nebo mluví smíšeným jazykem, který je kombinací romštiny a jazyka země, ve které žijí.

V raném novověku byli kočující Cikáni většinovou společností vnímáni jako protipól pevného pořádku a nařízení proti nim se stále zostřovala, v 17. a 18. století se např. na některých místech v Německu nařizovalo každého Cikána zatknout a popravit, aniž by mu byl prokázán trestný čin.(Rheimheimer, M., 2003, str.141).

20. století bylo ve znamení rasistických zákonů, holocaustu (za druhé světové války většina českých Romů zahynula v koncentračních táborech), komunistické snahy o asimilaci (zákaz kočování v roce 1959), sterilizace žen bez jejich vědomí, potlačování romského jazyka a kultury.

Na konci 20. století začaly sílit snahy o společenské zapojení, vznikají romské spolky, politické strany, organizují se celosvětové sjezdy (1. světový romský sjezd v Londýně 1971).

Romové jsou v ČR nejpočetnější minoritou, při sčítání lidu se v roce 2001 přihlásilo celkem 11 746 osob, podle některých odhadů čítá u nás toto etnikum 300 000 lidí (Vláda České republiky. Romská menšina.).

Romové v ČR patří mezi skupiny sociálně vyloučené se všemi důsledky tohoto jevu:

- dlouhodobá nezaměstnanost
- kriminalita.
- nízká úroveň dosaženého vzdělání

Základem romské společnosti je rodina, kde panuje velká soudržnost. Rodinou jsou pro Romy lidé, v menší míře pak obydlí. V čele Romů stojí představitel, který má obrovský respekt a autoritu a jeho slovo znamená mezi Romy zákon.

U nás stále převládá hluboce zakořeněný názor majority, že Romové jsou z větší části sociálně nepřizpůsobiví, nepracují a zneužívají sociální dávky.

Desítky tisíc Romů z jihovýchodní Evropy řeší chudobu a útisk tím, že odchází na Západ, ale státy Evropské unie nejsou schopny tak velké migraci poskytnout nezbytnou pomoc. Začátkem loňského prosince se ale všech 28 států unie zavázalo zaměřit se na integrační opatření pro romskou populaci

3.2.2 Ukrajinci

Po rozpadu SSSR se stala Ukrajina samostatným státem, který usiluje o obnovení demokracie. Ukrajinci jsou kromě Slováků největší národnostní skupinou v České republice. Tvoří největší část těch, kteří mají v České republice povolení k dlouhodobému pobytu, a jejich počet každým rokem stoupá.

Ukrajinská migrace je převážně cyklickou migrací, tj. jenom malá část Ukrajinců počítá s tím, že v České republice zůstane na vždy. Většina ukrajinských migrantů jsou mladí muži v produktivním věku, kteří přicházejí za prací, která jim pomůže na uživení rodiny, která zůstává na Ukrajině. Předpokládají, že budou v České republice vykonávat takovou práci, o kterou nemají Češi zájem. Fyzicky náročná práce a mnohdy nevyhovující sociální poměry u nich vyvolávají pocit odcizení. To vede k tomu, že se snaží vydělat peníze a co nejdříve se vrátit domů. Brzy po návratu však nastanou ekonomické problémy, které vedou k opakování migrace.

Další skupinou imigrantů z Ukrajiny jsou především vědečtí pracovníci, pedagogové či podnikatelé, kteří žijí především ve velkých městech, kde je více pracovních uplatnění.

Integrace ukrajinské menšiny je velmi problematická zejména kvůli nelegálnímu pobytu. V podvědomí naší společnosti je s Ukrajinou spojován pojem mafie a s tím spojený nárůst kriminality. Tento negativní postoj je bohužel přenášen i na tradiční ukrajinskou skupinu, která s těmito jevy nemá nic společného.

Význam studia ukrajinské pracovní migrace je důležitý zejména proto, že je ukrajinská komunita, společně s komunitou Slováků a Poláků, nejpočetnější. Ukrajinci jsou 3. největším slovanským národem a 8. největším národem Evropy.

Ukrajinská menšina u nás má asi 120 000 lidí a patří mezi nejpočetnější. Největší migrační vlna přišla na počátku 20. století, kdy se Ukrajincům nepodařilo vytvořit samostatný stát.

Pobyt Ukrajinců u nás je již zaznamenán od 16. století, kdy studenti studovali na jezuitských školách

Tradiční skupina je charakteristická vyšší mírou národní hrdosti.

Ukrajinské spolky jsou u nás velmi aktivní a definují se např. Dny Ukrajinské kultury, které podporuje i český stát. Hodně důležité jsou třeba i dvě ukrajinské školy v Praze, které navštěvuje asi 120 žáků. Bohužel pro naši bakalářskou práci jsou školy jen ve velkých

městech, kde rodiče ukrajinských dětí mají větší možnost uplatnění. V našem kraji je zastoupení dětí minimální.

3.2.3 Vietnamci

Socialistická republika Vietnam je stát v jihovýchodní Asii s více než dvoutisíciletou historií. Vietnamský národ je typický svým lidovým charakterem a hrdostí. Snad nejvýznamnějším rysem vietnamské komunity u nás je její uzavřenost.

Vietnamci sdílejí některé podobné hodnoty jako česká společnost a těmi jsou především pracovitost a snaha chovat se nekonfliktně a slušně. U dětí pozorujeme značnou motivaci a schopnosti k výtečným školním výsledkům.

Vietnamci tvoří po Slovácích a Ukrajincích třetí nejpočetnější skupinu cizinců v České republice. Většina Vietnamců České republice je v ekonomicky aktivním věku od dvaceti do padesáti let. Postupně se zvyšuje zastoupení dětí do deseti let, což dokazuje také nárůst na školách.

V ČR žije podle posledních oficiálních odhadů asi 30 000 Vietnamců. Z těchto lidí se asi 90% věnuje nějaké formě obchodu, většinou stánkovému prodeji. Postoj české společnosti je sice méně vyhraněný než vůči Romům, ale i tak život vietnamských občanů u nás není jednoduchý – Vietnamec rovná se stánkař s pašovaným zbožím.

Vietnamská komunita je velmi izolovaná a uzavřená. Může za ni kulturní odlišnost, jazyková neznalost.

Zatímco dospělí pro své pracovní tempo nemají čas na zdokonalení se v českém jazyce, vietnamské děti navštěvují české školy a náš jazyk si rychle osvojují. Narodily se nebo vyrůstaly v České republice. Dnes studují nebo shánějí práci. Ani jedna z možností není pro ně jednoduchá. Potomci prvních přistěhovalců pociťují, že nemají takové možnosti jako děti Čechů.

Ministr zahraničí a předseda vlády Karel Schwarzenberg se chystá podat vládě návrh na uznání Vietnamců národnostními menšinami. Snad se potom prolomí jejich uzavřenost a trochu se otevrou i nám, abychom je mohli lépe poznat a porozumět jejich mentalitě.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 RASOVÉ A ETNICKÉ PŘEDSUDKY

V následující části se budeme zabývat kvantitativním výzkumem rasových a etnických postojů a předsudků u dětí základní školy po studenty vysoké školy ve Zlínském kraji.

Konkrétní výzkum bude zaměřen na menšiny Romů, Vietnamců a Ukrajinců. Tento fenomén rasové nesnášenlivosti se ovšem nevyskytuje pouze ve zkoumané lokalitě, ale je rozšířen v každém městě, státě či světadílu.

4.1 Vymezení výzkumného problému

Jelikož chceme zkoumat, jak se mění postoje, předsudky a stereotypy od dětí na základní škole, gymnáziu po vysokou školu, budeme formulovat výzkumný problém následovně. Jak, jakým způsobem a jestli vůbec se mění postoje, předsudky a stereotypy od dětí na základní škole po studenty na vysoké škole.

Touto problematikou se zabývá Liga lidských práv, o. s., Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, Evropské středisko pro sledování rasismu a xenofobie a další.

Tyto instituce na základě daného tématu prováděly i výzkumy týkající se lidských práv etnických menšin na našem území, procentuální vyhodnocení míry rasismu a xenofobie na území České republiky atd.

Téma této bakalářské práce je rasové a etnické předsudky v postojích dnešní mladé generace. Je to sice velmi rozšířené, ale stále nedocenené a podceňované téma. Slyšíme ho každý den z médií a přestává nás udivovat, že se rasistické myšlení a způsoby jednání ve stále větší míře rozšiřují do podvědomí naší populace a ve stále nižším věku.

Přelomová studie tvrdí, že rasové projevy se objevují už u nemluvňat. Děti mezi pátým a devátým měsícem začínají mít předsudky vůči lidem jiného etnika. To je ještě dříve, než se naučí mluvit. Studie vyšla v květnovém vydání magazínu *Developmental science*.

Multikulturalismus, multikulturní výchova-krásné a hrdě znějící názvy, ale v naší kultuře bohužel pořád ještě nenaplňují své poslání. Mluvme o tom, mluvme otevřeně hlavně před našimi dětmi, tam přece začínají ty správné postoje k životu.

Šetření bude prováděno kvantitativním výzkumem, jelikož nechceme zacházet do hloubky a spíše nám jde o co největší množství dat o postojích a předsudcích, budeme používat dotazníkovou metodu, pomocí které následně vyhodnotíme a popřípadě zjistíme nárůst změny v postojích mladé generace.

Použijeme dotazník s jednotlivými škálami otázek pro tři různá etnika. Škála bude čtyřbodová. Otázky budou pokládány tak, aby respondent mohl vyjádřit svůj postoj. Celkový počet otázek na jednom dotazníku bude deset a otázky budou uzavřené.

4.2 Vymezení výzkumných otázek

Ve výzkumu rasových a etnických předsudků a postojů byly formulovány následující otázky: Jak se mění předsudky a postoje u dětí od základní školy po studující na vysoké škole? Mění se vůbec? Je pohled na předsudky a postoje stejný u dětí i u mládeže? Co nejvíce ovlivňuje jejich postoje?

4.3 Výzkumné cíle

Cílem našeho výzkumu je mapování předsudků a postojů od dětí na základní škole po studenty na vysoké škole. Předsudky a postoje se týkají menšin Romů, Ukrajinců a Vietnanců, se kterými se mladí lidé setkávají denně, ať už ve školách nebo doma, a které je určitým způsobem utvářejí.

4.4 Výzkumný soubor a způsob jeho výběru

Ve výzkumu nás zajímá populace dětí a mládeže. Průměrný věk našeho souboru je od dvanácti do dvaceti pěti let. Výzkumný soubor je skupina o počtu asi sto dvaceti lidí. Způsobem je stratifikovaný náhodný výběr.

Ve výzkumu jsme se zaměřili na žáky ZŠ, studenty na gymnáziu a na studenty VŠ. Celkový počet respondentů byl 120, návratnost 80 respondentů.

Pracovali jsme tedy s celkovým množstvím 80 respondentů.. Tímto způsobem jsme tedy zkoumali rozdílné odpovědi a zjistili následný nárůst nebo pokles zkoumaných postojů a předsudků.

Nutno podotknout, že všichni účastníci našeho výzkumu byli ochotni spolupracovat a zajímaly se o výsledky výzkumu.

4.5 Technika sběru dat

Pro kvantitativní výzkum jsme sbíraly jen ta data, která potřebujeme k testování hypotéz. Pracovali jsme s daty, která jsou zpracovatelná počítačem, jedná se o data objektivní.

Cílem konstrukce vzorku je reprezentace jedinců. Technikou pro sběr dat je v našem výzkumu obsahová analýza a statistické šetření.

Dotazníkový průzkum má své výhody, v našem případě to byly relativně malé náklady, časová úspora, přesvědčivá anonymita a reprezentativa výsledků. Nevýhodou je, že lidé mohou něco jiného říkat a něco jiného dělat.

4.6 Metody analýzy dat

V našem výzkumu je úkolem analýzy dat organizace a sumarizace informací s cílem dát výsledkům význam.

Během sběru dat nebo po něm jsme vyhodnocovali a rozebírali data, o kterých provádíme závěry s ohledem na námi položené výzkumné otázky a hypotézy.

V analýze jsou statisticky zpracována data získaná z odpovědí z dotazníků v grafické podobě. Celkově jsme tedy sesbírali 80 vyplněných dotazníků, ze ZŠ 25 dotazníků, z gymnázia 27 a z VŠ 28 dotazníků.

Pro vyhodnocení dat jsme tedy vytvořily tabulky a grafy. Rozhodli jsme se vytvořit toto pro každou otázku zvlášť, aby hodnocení bylo názorné a přehledné. Do tabulek a grafů byly zapsány možnosti odpovědí, rozdělení škol a relativní četnost. Takto zpracované tabulky a grafy nám daly možnost porovnat jednotlivé otázky s návazností na školy. Použili jsme se U – test, který nám posloužil ke zkoumání odlišností v odpovědích žáků a studentů ZŠ, gymnázia a VŠ. Dotazník obsahoval škálu, ve které je význam čísel následující: 1 – ano, 2 – spíše ano, 3 – spíše ne, 4 – ne.

4.7 Hypotézy a proměnné

Hypotéza je vědecky zdůvodněný možný stav skutečnosti. V běžné řeči znamená hypotéza předpoklad, jehož platnost by měla být ověřena. Ve vědecké řeči je hypotéza vědecké vysvětlení nějakého jevu. Je to vědecky zdůvodnitelný předpoklad možného stavu skutečnosti. Úloha hypotézy v našem výzkumu je ta, že buď potvrdíme, nebo falzifikujeme výzkumné otázky, na které se snažíme výzkumem odpovědět.

Hypotéza musí vyjadřovat vztah mezi dvěma proměnnými. Velmi důležitý je fakt, že hypotézu musí být možno vědecky ověřovat. V proměnné hypotéze musí být měřitelné. (Chráska, 2007).

V našem kvantitativním výzkumu máme tedy hypotézu 1 (H1), hypotézu 2 (H2) a hypotézu 3 (H3).

H1 Žáci základní školy mají větší tendenci k předsudkům než žáci gymnázia a studenti na vysoké škole.

H2 Žáci gymnázia mají větší tendenci k předsudkům než žáci základní školy a studenti vysoké školy.

H3 Studenti vysoké školy mají větší tendenci k předsudkům než žáci základní školy a gymnázia.

H4 Žáci základní školy, žáci gymnázia a studenti vysoké školy mají stejnou tendenci k předsudkům.

Proměnná zastupuje libovolný myslitelný objekt z dané třídy. Hraje roli při formulaci obecných tvrzení a jejich důkazech.

V tvrzeních, která platí pro libovolné objekty, jsou tyto objekty prezentovány proměnnými, což vede k přesnějšímu a kratšímu vyjádření. Rozlišujeme nezávisle proměnné, které jsou dány, ověřeny a které nezávisí na jiných proměnných, a závisle proměnné, které jsou výsledkem působení ostatních proměnných (Maňák, Švec, 2004).

V našem výzkumu jsou rozděleny proměnné následovně: nezávisle proměnná – věk dětí a mládeže, závisle proměnná – předsudky a postoje k minoritním skupinám.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Otázka č. 1

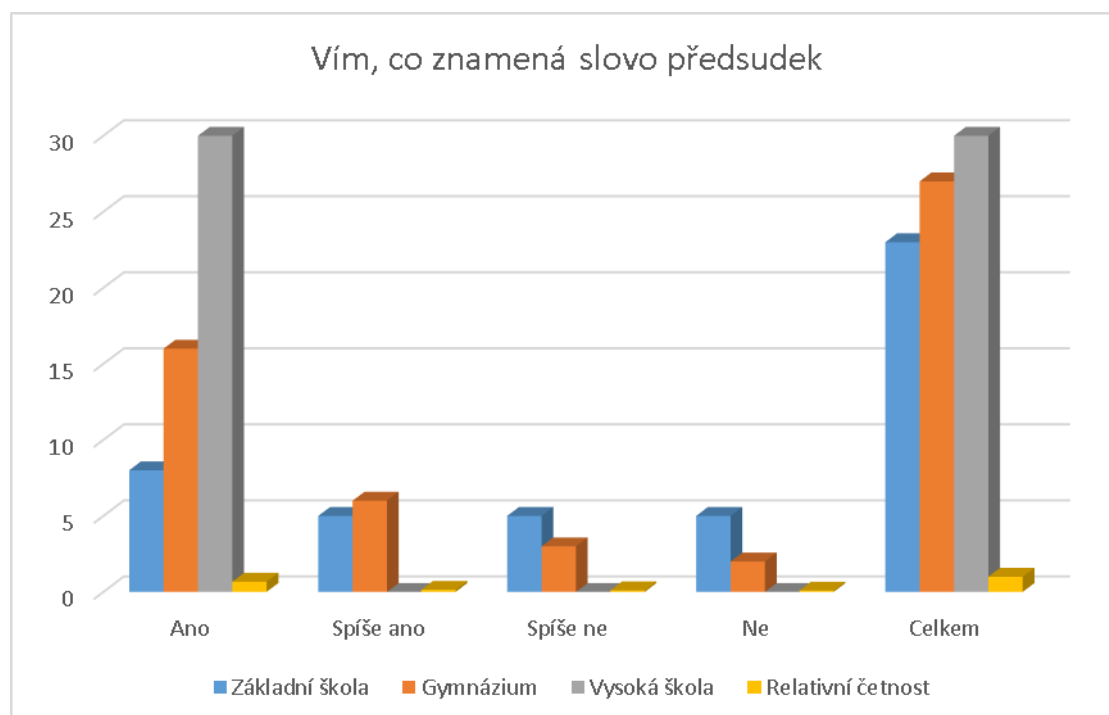
Vím, co znamená, slovo předsudek

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

Tabulka č. 1. Vím, co znamená slovo předsudek.

Možnosti	Základní škola	Gymnázium	Vysoká škola	Relativní četnost
Ano	8	16	30	67,50%
Spíše ano	5	6	0	13,75%
Spíše ne	5	3	0	10,00%
Ne	5	2	0	8,75%
Celkem	23	27	30	100,00%

Graf č. 1. Vím, co znamená slovo předsudek.

Zhodnocení

Zhodnocení první otázky dopadlo podle očekávání. Na tuto otázku odpovědělo kladně 67,5% respondentů. Nejvíce kladných odpovědí jsme zaznamenali u studentů VŠ. Je tedy vidět, že slovo předsudek je v naší době dobře pochopitelným pojmem a týká se, ať už v menší nebo větší míře, každého z nás. V této odpovědi je vidět nárůst kladných odpovědí.

Otázka č. 2

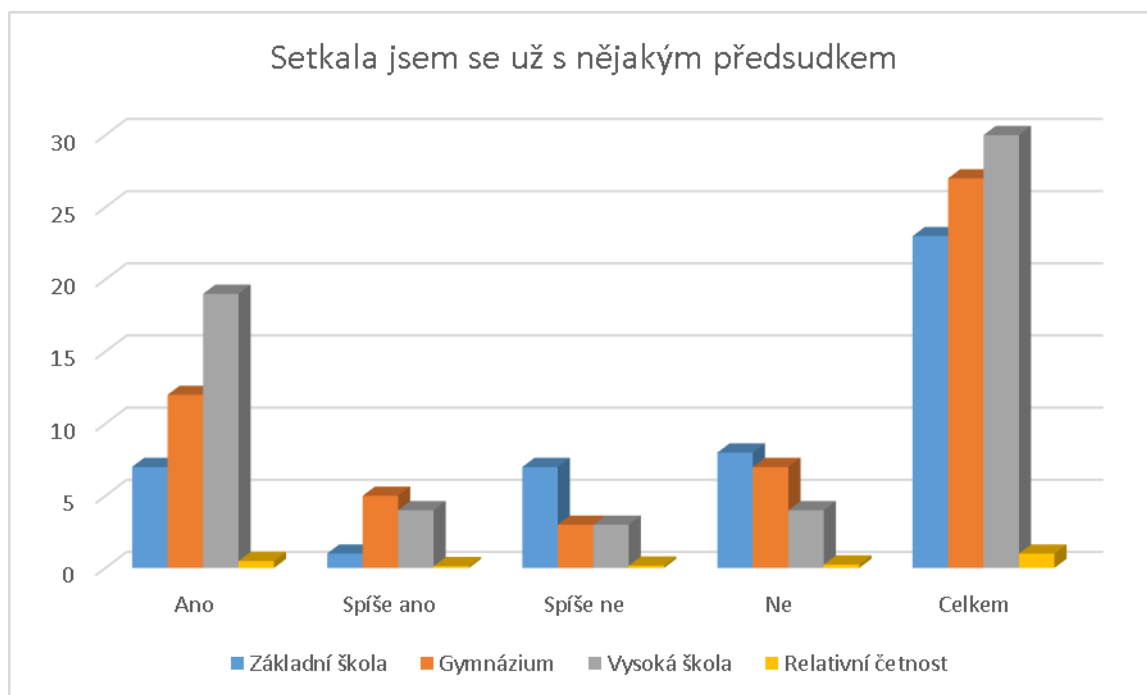
Setkal (a) jsem se už s nějakým předsudkem

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

Tabulka č. 2. Setkal (a) jsem se už s nějakým předsudkem

Možnosti	Základní škola	Gymnázium	Vysoká škola	Relativní četnost
Ano	7	12	19	47,50%
Spíše ano	1	5	4	12,50%
Spíše ne	7	3	3	16,25%
Ne	8	7	4	23,75%
Celkem	23	27	30	100,00%

Graf č. 2. Setkal (a) jsem se už s nějakým předsudkem

Zhodnocení

I u druhé otázky je jasné, že se s předsudkem setkalo větší procento respondentů. Není sice jasné s jakým, ale to nebylo cílem naší bakalářské práce. Překvapila nás odpověď u žáků gymnázia, kdy sedm respondentů uvedlo odpověď ne. Celkový počet u negativní odpovědi byl 23,75%, což je také zajímavý výsledek. Pokud budeme počítat s tím, že je odpověď pravdivá, tak můžeme vyhodnotit tuto otázku jako spíše kladnou ve smyslu střetnutí se s předsudkem.

Otázka č. 3

Mám nějaké zkušenosti s Romy, Ukrajinci nebo Vietnamci

Romové: a) Ano

b) Spíše ano

c) Spíše ne

d) Ne

Ukrajinci: a) Ano

b) Spíše ano

c) Spíše ne

d) Ne

Vietnamci: a) Ano

b) Spíše ano

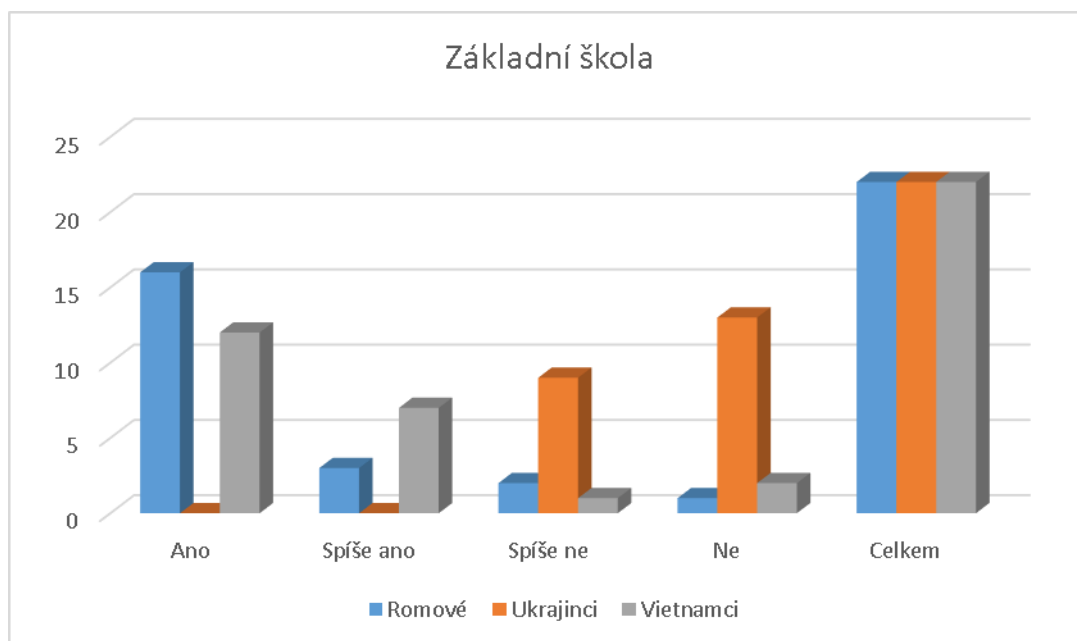
c) Spíše ne

d) Ne

Tabulka č. 3. Mám nějaké zkušenosti s Romy, Ukrajinci nebo Vietnamci. (Základní škola)

Možnosti	Romové	Ukrajinci	Vietnamci
Ano	16	0	12
Spíše ano	3	0	7
Spíše ne	2	9	1
Ne	1	13	2
Celkem	22	22	22

Graf č. 3. Mám nějaké zkušenosti s Romy, Ukrajinci nebo Vietnamci. (Základní škola)

Zhodnocení

Nejvíce respondentů má nějaké zkušenosti s Romy, nejméně s Ukrajinci, to se odvíjí od možnosti nabídky práce pro ukrajinskou menšinu v našem regionu.

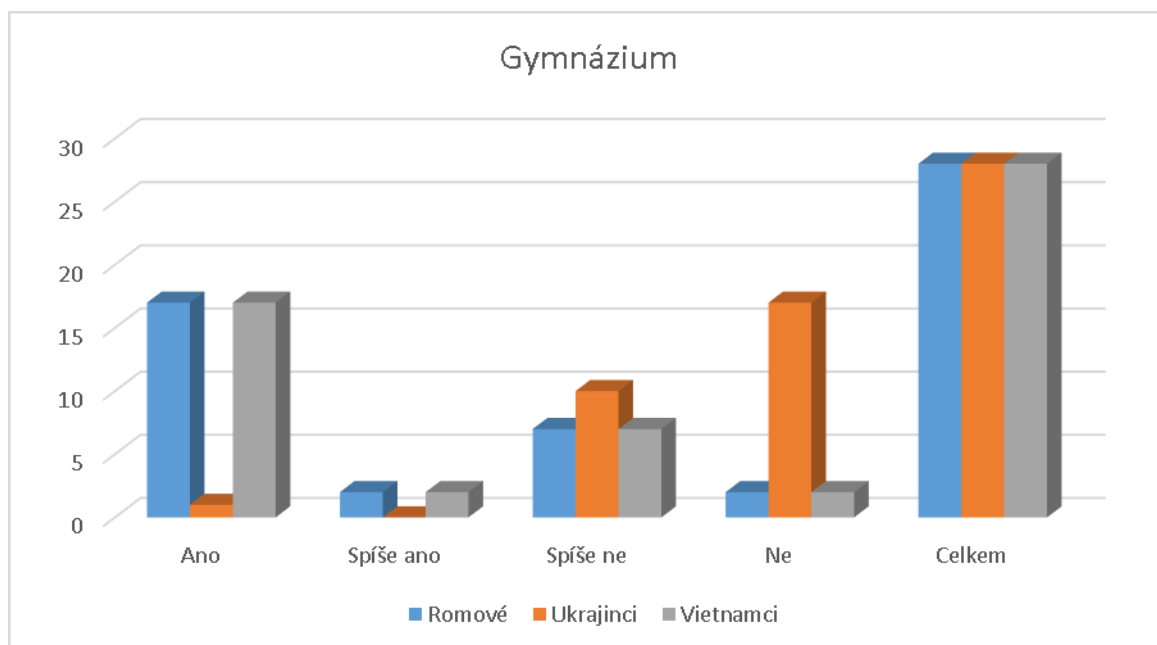
Pro náš výzkum nebyla podstatná konkrétní odpověď, chtěli jsme pouze zjistit, jestli jsou vůbec nějaké zkušenosti.

Na posuzované základní škole nejsou spolužáci ukrajinské národnosti, proto odpověď „ne“ byla ve většině případů. Více zkušeností mají žáci s romskými spolužáky, kteří jsou v této třídě zastoupeny. Vietnamské děti zná naše posuzovaná třída pouze jako „dětí od těch, co prodávají ve stánku“.

Tabulka č. 3. Mám nějaké zkušenosti s Romy, Ukrajinci nebo Vietnamci. (Gymnázium)

Možnosti	Romové	Ukrajinci	Vietnamci
Ano	17	1	17
Spíše ano	2	0	2
Spíše ne	7	10	7
Ne	2	17	2
Celkem	28	28	28

Graf č. 3. Mám nějaké zkušenosti s Romy, Ukrajinci nebo Vietnamci. (Gymnázium)

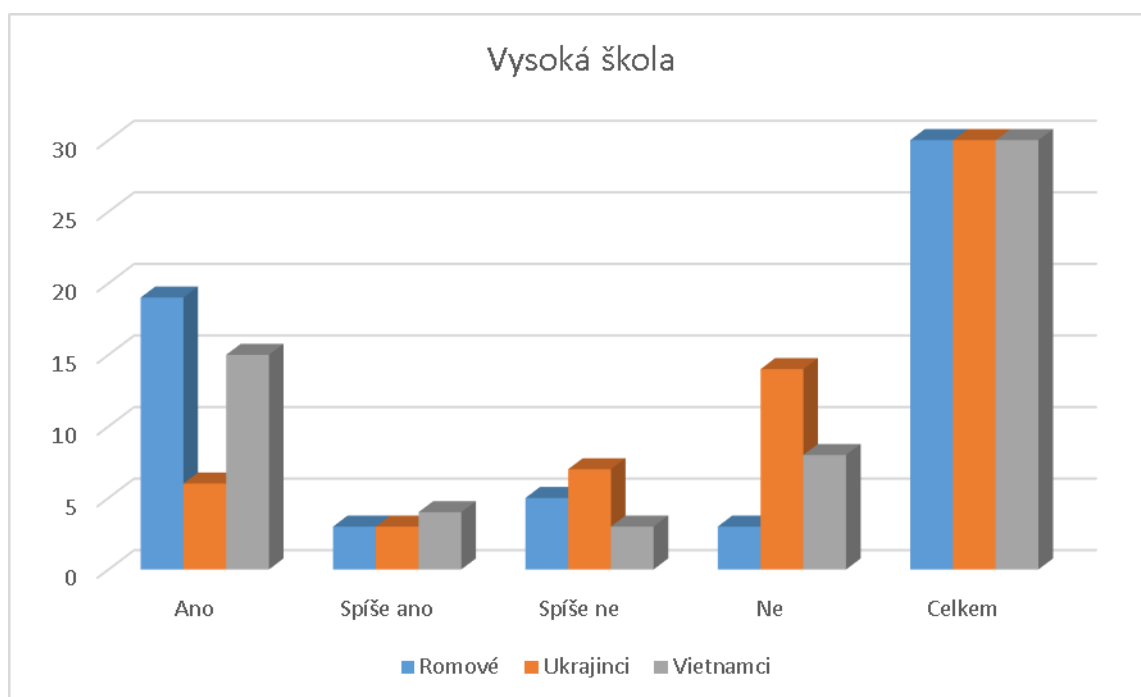
Zhodnocení

V posuzované třídě na zlínském gymnáziu byla odpověď překvapující pro svou odpověď „ano“, která byla stejná pro zkušenosti s Romy a s Ukrajinci. Vyhodnocení bylo na stejné úrovni, je tedy vidět, že starší děti se setkávají s oběma menšinami.

Tabulka č. 3. Mám nějaké zkušenosti s Romy, Ukrajinci nebo Vietnamci. (Vysoká škola)

Možnosti	Romové	Ukrajinci	Vietnamci
Ano	19	6	15
Spíše ano	3	3	4
Spíše ne	5	7	3
Ne	3	14	8
Celkem	30	30	30

Graf č. 3. Mám nějaké zkušenosti s Romy, Ukrajinci nebo Vietnamci. (Vysoká škola)

Zhodnocení

Na vysoké škole byla jasná odpověď „ano“ pro Romy a Vietnamce. S Ukrajinci se hodnocení mnoho nelišilo od studentů na gymnáziu. Při setkání se studenty jsme zjistily, že nemají představu o ukrajinské komunitě, vnímají je pouze jako pracovní sílu.

Překvapivé odpovědi na vysokoškolsky vzdělané lidi.

Otázka č. 4

Povídáme si doma o Romech, Ukrajincích, Vietnamcích

Romové: a) Ano

b) Spíše ano

c) Spíše ne

d) Ne

Ukrajinci: a) Ano

b) Spíše ano

c) Spíše ne

d) Ne

Vietnamci: a) Ano

b) Spíše ano

c) Spíše ne

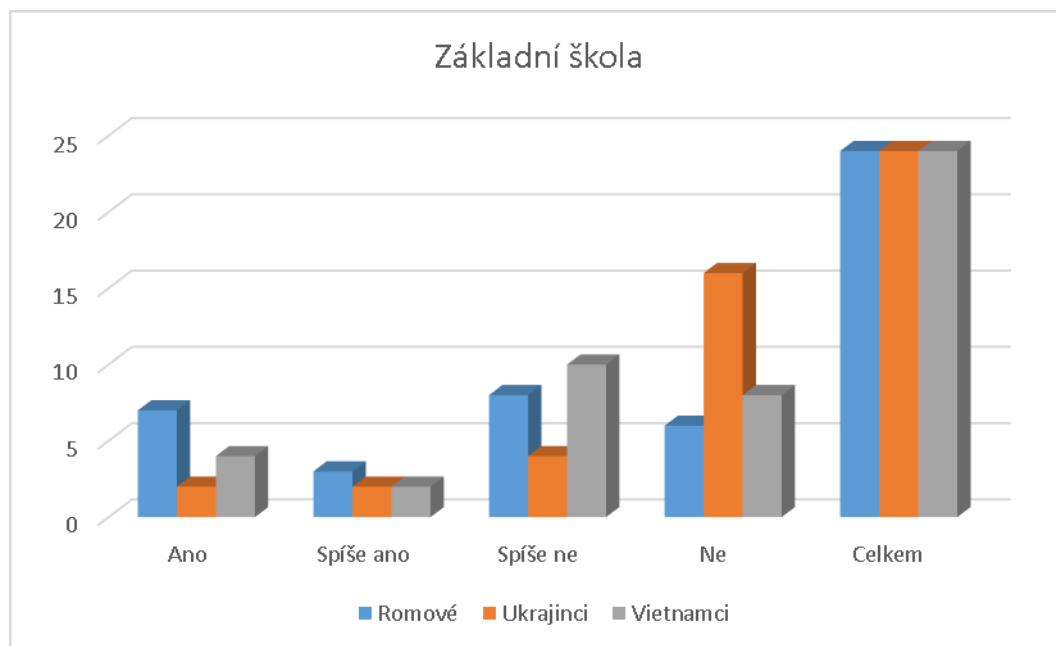
d) Ne

Tabulka č. 4. Povídáme si doma o Romech, Ukrajincích, Vietnamcích. (Základní škola)

Možnosti	Romové	Ukrajinci	Vietnamci
Ano	7	2	4
Spíše ano	3	2	2
Spíše ne	8	4	10
Ne	6	16	8
Celkem	24	24	24

Graf č. 4. Povídáme si doma o Romech, Ukrajincích, Vietnamcích. (Základní škola)

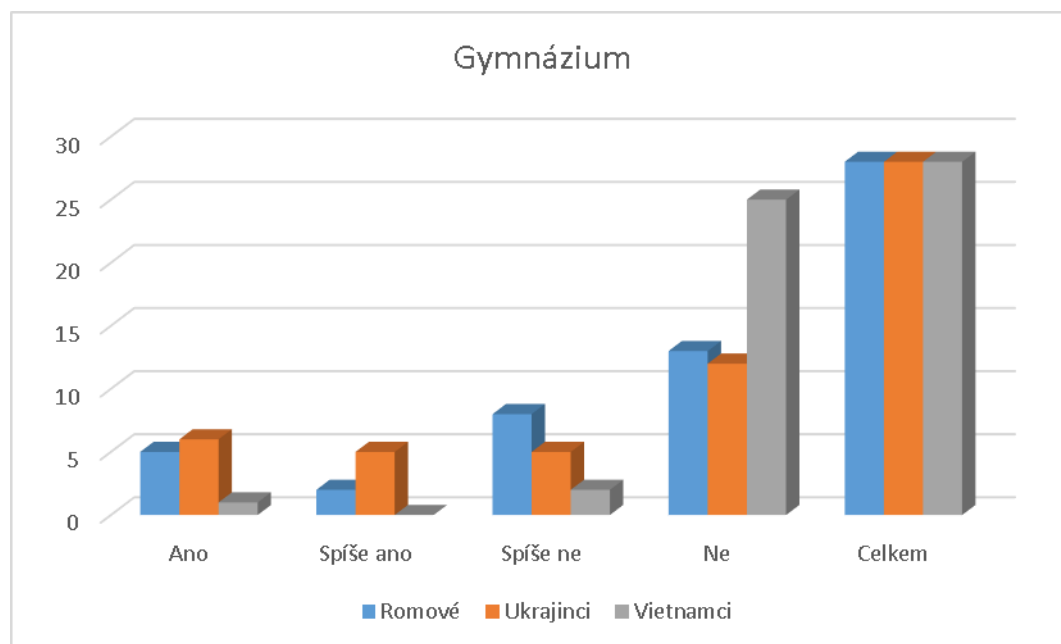
Zhodnocení

V této otázce se projevila medializace Romů a překvapivě málo respondentů si doma povídá, vzhledem k aktuální situaci, o Ukrajincích. Vietnamská komunita zůstává i na této otázce, vzhledem k předcházejícím otázkám, na stejné úrovni.

Tabulka č. 4. Povídáme si doma o Romech, Ukrajincích, Vietnamcích. (Gymnázium)

Možnosti	Romové	Ukrajinci	Vietnamci
Ano	5	6	1
Spíše ano	2	5	0
Spíše ne	8	5	2
Ne	13	12	25
Celkem	28	28	28

Graf č. 4. Povídáme si doma o Romech, Ukrajincích, Vietnamcích. (Gymnázium)

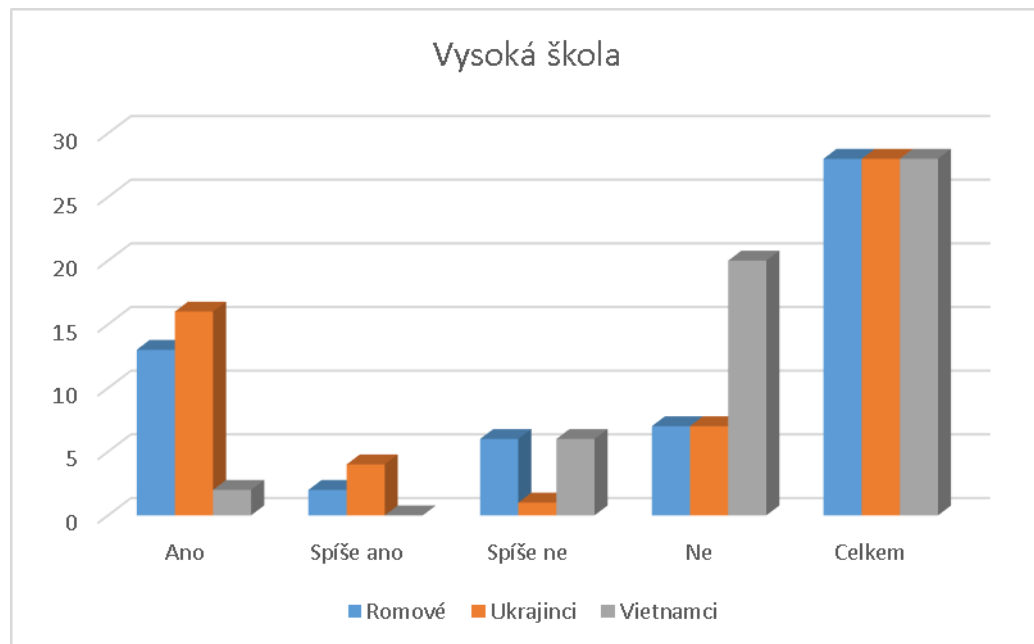
Zhodnocení

Výsledky na gymnáziu se neliší od předešlých otázek, zůstávají ve své podstatě téměř na stejné hodnotě. Jen otázka ohledně Ukrajinců je zde vyšší než u základní školy.

Tabulka č. 4. Povídáme si doma o Romech, Ukrajincích, Vietnamcích. (Vysoká škola)

Možnosti	Romové	Ukrajinci	Vietnamci
Ano	13	16	2
Spíše ano	2	4	0
Spíše ne	6	1	6
Ne	7	7	20
Celkem	28	28	28

Graf č. 4. Povídáme si doma o Romech, Ukrajincích, Vietnamcích. (Vysoká škola)

Zhodnocení

Hodnocení u vysoké školy má téměř stejnou hodnotu vypovídající o znalostech Romů a Ukrajinců. Vietnamská minorita je zde opět nejvíce opomíjená, nejvíce odpovědí „ne“ je zde ze všech škol nejvíce hodnocená.

Otázka č. 5

Mám mezi Romy, Ukrajinci, Vietnamci kamaráda

Romové: a) Ano

b) Spíše ano

c) Spíše ne

d) Ne

Ukrajinci: a) Ano

b) Spíše ano

c) Spíše ne

d) Ne

Vietnamci: a) Ano

b) Spíše ano

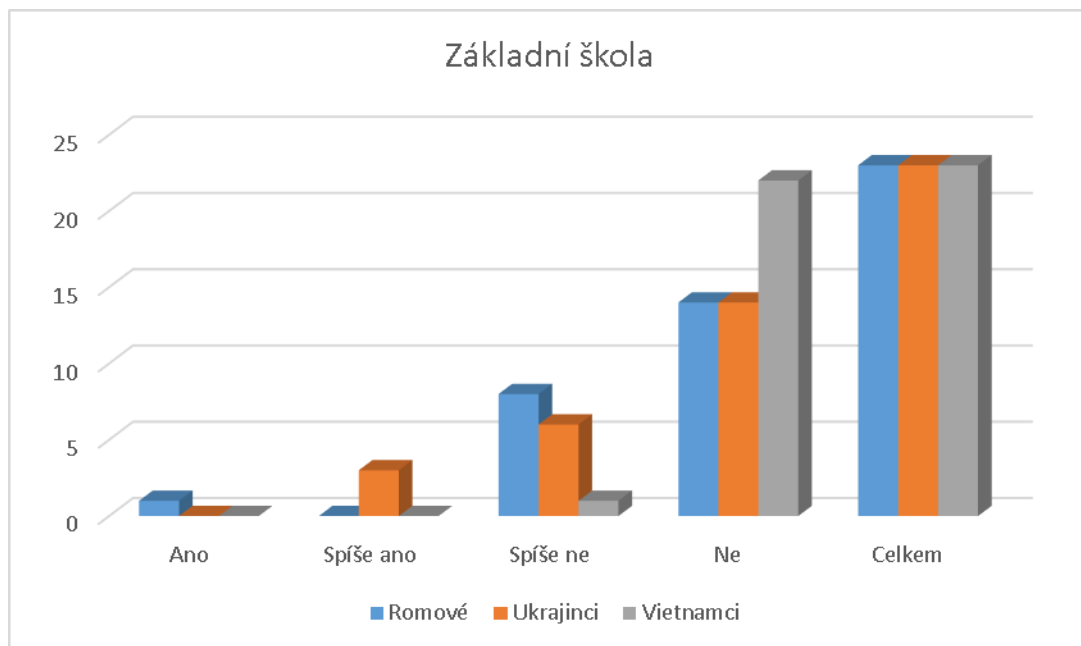
c) Spíše ne

d) Ne

Tabulka č. 5. Mám mezi Romy, Ukrajinci, Vietnamci kamaráda. (Základní škola)

Možnosti	Romové	Ukrajinci	Vietnamci
Ano	1	0	0
Spíše ano	0	3	0
Spíše ne	8	6	1
Ne	14	14	22
Celkem	23	23	23

Graf č. 5. Mám mezi Romy, Ukrajinci, Vietnamci kamaráda. (Základní škola)

Zhodnocení

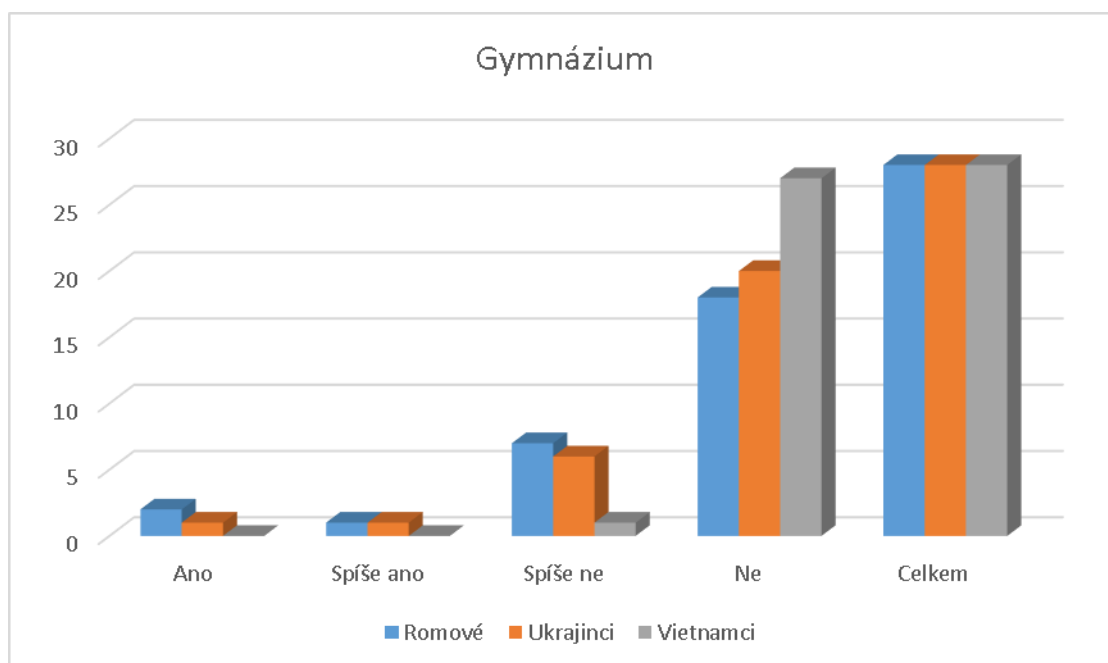
Co se týká kamarádství s menšinovými zastoupeními, je zde jasně zřetelný nezájem dětí na základních školách. Při našem zpětném setkání, se nás dokonce některé děti ptaly, proč kamarádit s někým „jiným“.

O vietnamských a ukrajinských dětech nic nevěděly a nezajímaly se o ně.

Tabulka č. 5. Mám mezi Romy, Ukrajinci, Vietnamci kamaráda. (Gymnázium)

Možnosti	Romové	Ukrajinci	Vietnamci
Ano	2	1	0
Spíše ano	1	1	0
Spíše ne	7	6	1
Ne	18	20	27
Celkem	28	28	28

Graf č. 5. Mám mezi Romy, Ukrajinci, Vietnamci kamaráda. (Gymnázium)

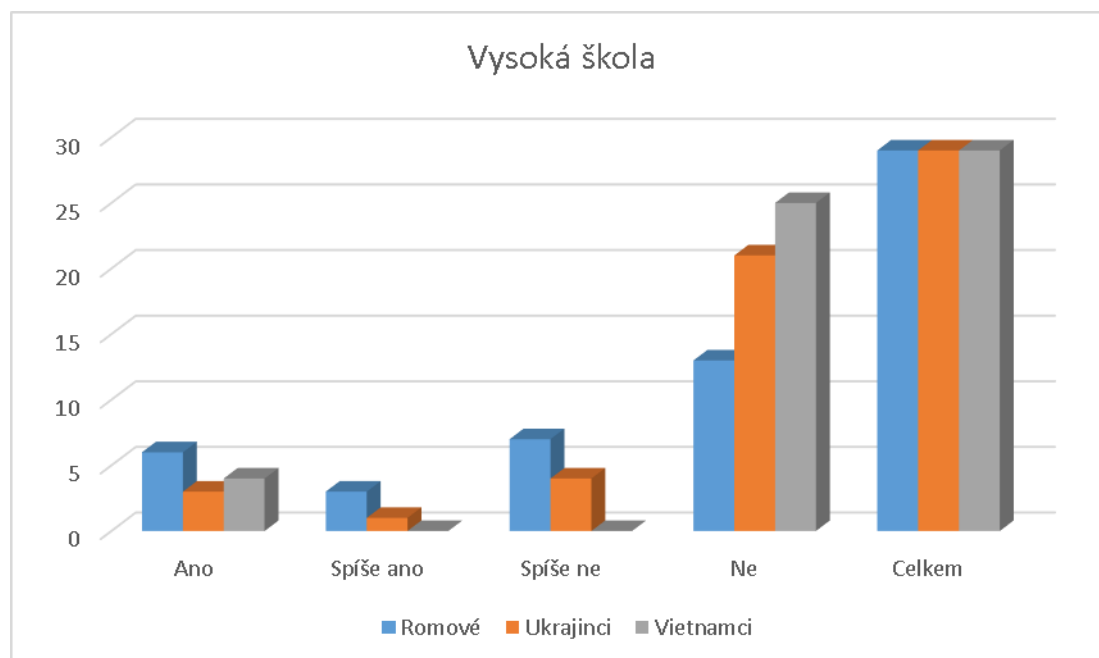
Zhodnocení

Na vytypovaném gymnáziu se situace mírně změnila, přesto převažuje negativní odpověď. Při setkání byli studenti gymnázia více přístupní ke kamarádství s minoritami, ale vědomosti o dětech z Ukrajiny nebo Vietnamu byly velmi povrchní a i tady byl jasný nezájem.

Tabulka č. 5. Mám mezi Romy, Ukrajinci, Vietnamci kamaráda. (Vysoká škola)

Možnosti	Romové	Ukrajinci	Vietnamci
Ano	6	3	4
Spíše ano	3	1	0
Spíše ne	7	4	0
Ne	13	21	25
Celkem	29	29	29

Graf č. 5. Mám mezi Romy, Ukrajinci, Vietnamci kamaráda. (Vysoká škola)

Zhodnocení

Na vysoké škole bylo zastoupeno kamarádství s Romy, Ukrajinci i Vietnamci. Záporné odpovědi převažovaly i tady. Překvapivě nejvíce kladných odpovědí bylo u Romů.

Při rozhovoru na toto téma byl viditelný zájem, znalosti o etnických skupinách, negativní odpovědi byly spíše z nedostatku příležitostí setkání.

Otázka č. 6

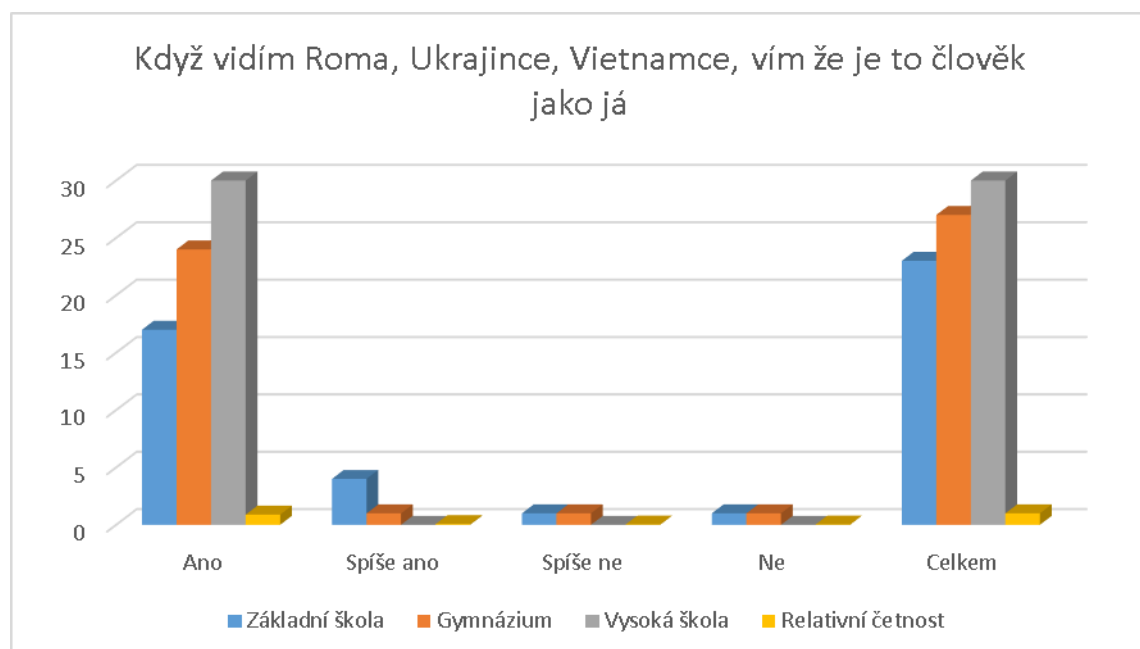
Když vidím Roma, Ukrajince, Vietnamce vím, že je to člověk jako já

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

Tabulka č. 6. Když vidím Roma, Ukrajince, Vietnamce vím, že je to člověk jako já

Možnosti	Základní škola	Gymnázium	Vysoká škola	Relativní četnost
Ano	17	24	30	88,75%
Spíše ano	4	1	0	6,25%
Spíše ne	1	1	0	2,50%
Ne	1	1	0	2,50%
Celkem	23	27	30	100,00%

Graf č. 6. Když vidím Roma, Ukrajince, Vietnamce vím, že je to člověk jako já

Zhodnocení

Otázku jsme v našem výzkumu položily s úmyslem. Zajímalo nás, kolik odpovědí bude negativních, vzhledem k atmosféře vůči menšinám v ČR. Přesto, že se může zdát otázka nevhodná, měla pro náš výzkum prvotní význam. Odpovědi nás do jisté míry překvapily. Přesto, že převažují kladné odpovědi, zastoupení u „spíše ano“ v procentuálním vyjádření 6,25% je zarážející. U studentů gymnázia jsou zastoupeny všechny tři, spíše negativní, odpovědi. Vysokoškolští studenti odpovídali pouze kladně.

Otázka č. 7

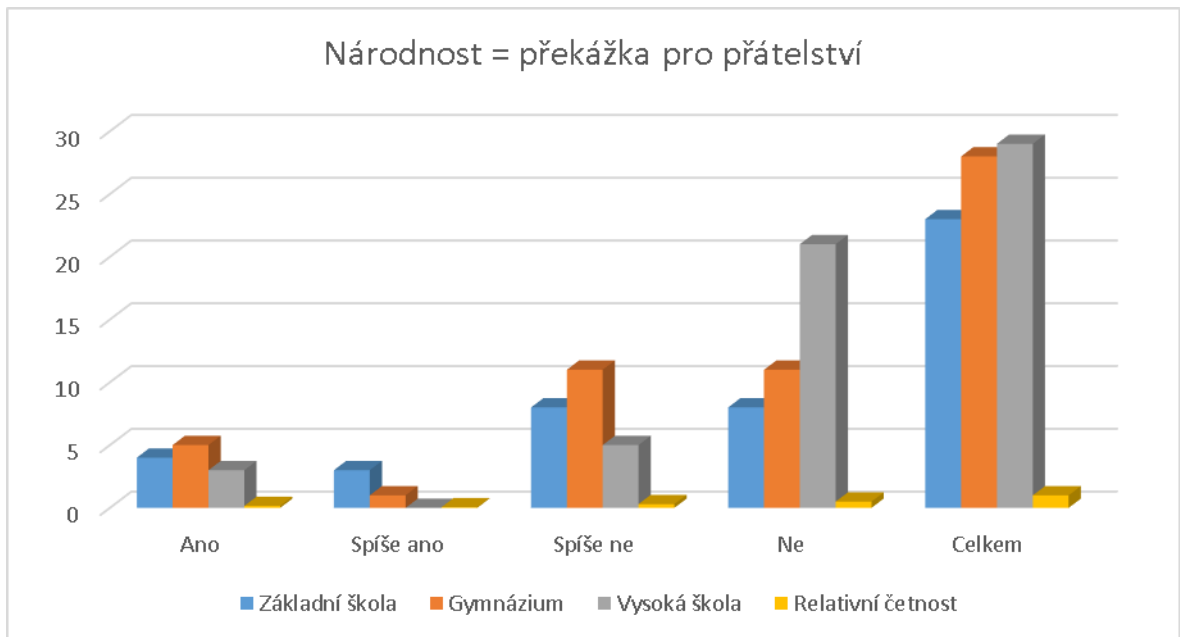
Národnost = překážka pro přátelství

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

Tabulka č. 7. Národnost = překážka pro přátelství

Možnosti	Základní škola	Gymnázium	Vysoká škola	Relativní četnost
Ano	4	5	3	15,00%
Spíše ano	3	1	0	5,00%
Spíše ne	8	11	5	30,00%
Ne	8	11	21	50,00%
Celkem	23	28	29	100,00%

Graf č. 7. Národnost = překážka pro přátelství

Zhodnocení

Národnost jako pojem, není podle tohoto výzkumu překážkou. Otázka rovněž záměrně položená s hlubším významem. Pokud jsme neuvodili konkrétní etnické minority, byly odpovědi téměř všechny pozitivní. I zde je jasná zaměřenost, v 50%, na schopnost navozovat přátelství s jinými národy. Bohužel, medializace etnických minorit, dává této naději malou šanci.

Otázka č. 8

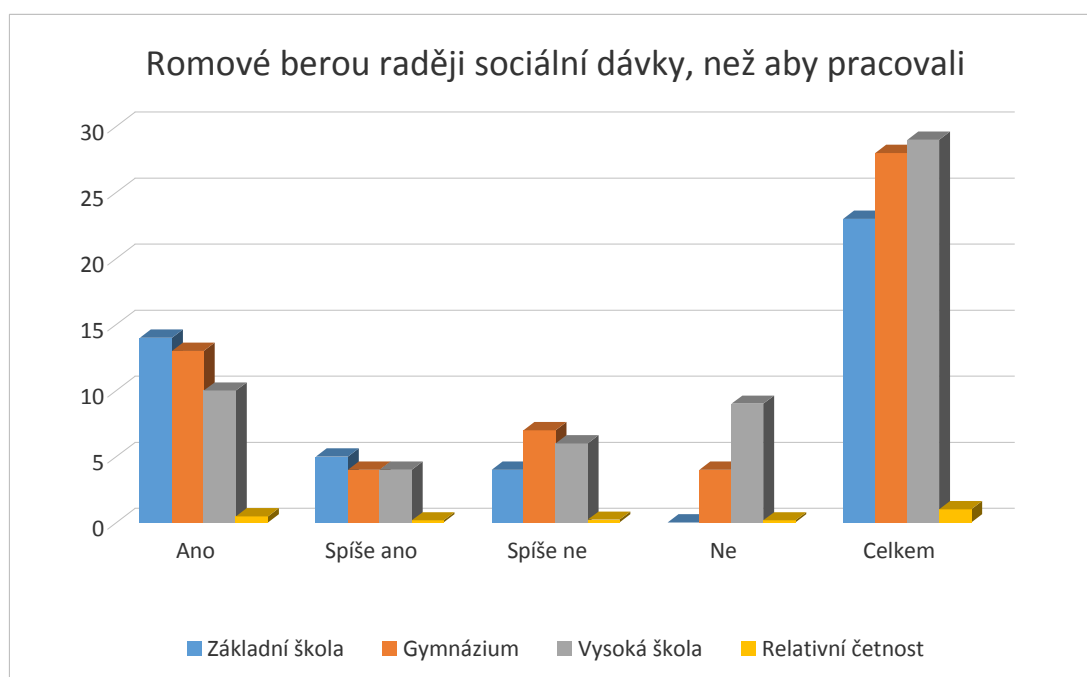
Romové raději berou sociální dávky, než aby pracovali

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

Tabulka č. 8. Romové raději berou sociální dávky, než aby pracovali

Možnosti	Základní škola	Gymnázium	Vysoká škola	Relativní četnost
Ano	14	13	10	46,25%
Spíše ano	5	4	4	16,25%
Spíše ne	4	7	6	21,25%
Ne	0	4	9	16,25%
Celkem	23	28	29	100,00%

Graf č. 8. Romové raději berou sociální dávky, než aby pracovali

Zhodnocení

Velmi sugestivní otázka, která vyjadřovala náhled naší společnosti na minoritu Romů. Potvrdila se situace, která je v podvědomí občanů ČR. Téměř padesát procent respondentů vidí v Romech jen lidi, kteří napracují a berou sociální dávky. Největší zastoupení odpovědí „ano“, měli žáci základní školy. Při setkání s touto skupinou respondentů byl zřetelný pohled na tuto otázku, nepřipouštěli, ve větší míře, jiný pohled. Zastoupení odpovědí „ano“ u studentů na gymnáziu, se dalo přirovnat k základní škole. U studentů vysoké školy byla odpověď „ano“ téměř srovnatelná s odpovědí „ne“. Takže i u vysokoškoláků, kde se dá předpokládat již jistý rozumový náhled na tuto otázku, převažuje vliv pohledu na romskou menšinu.

Otázka č. 9

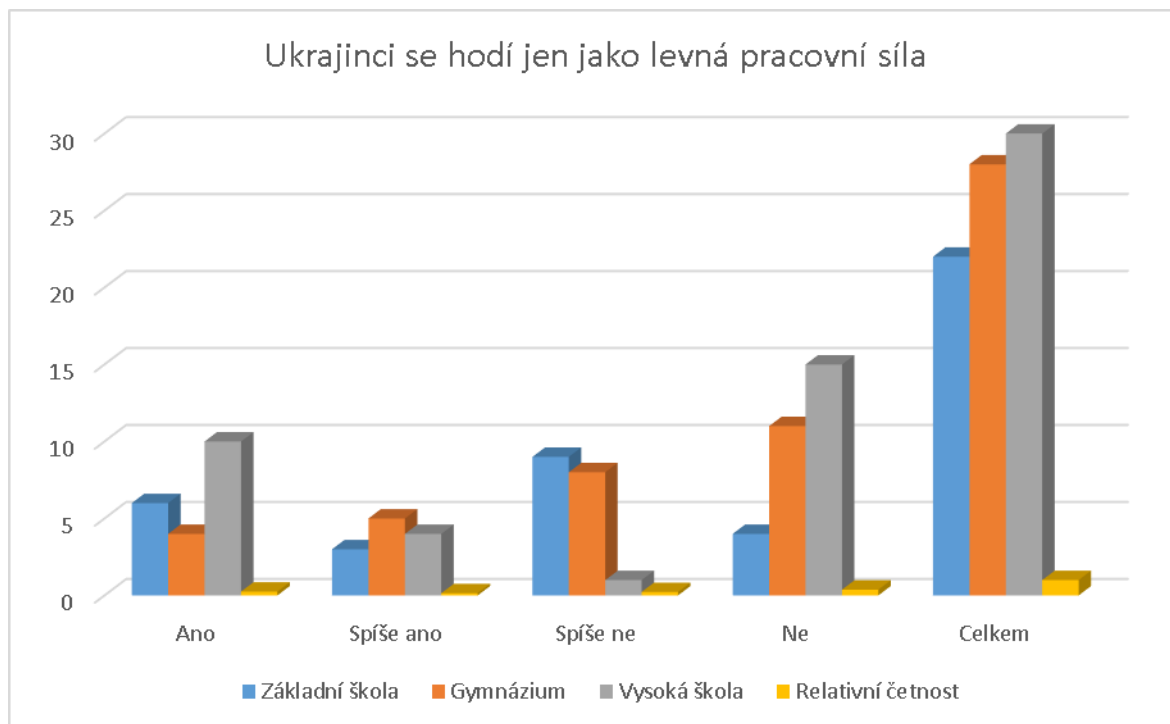
Ukrajinci se hodí jen jako levná pracovní síla

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

Tabulka č. 9. Ukrajinci se hodí jen jako levná pracovní síla

Možnosti	Základní škola	Gymnázium	Vysoká škola	Relativní četnost
Ano	6	4	10	25,00%
Spíše ano	3	5	4	15,00%
Spíše ne	9	8	1	22,50%
Ne	4	11	15	37,50%
Celkem	22	28	30	100,00%

Graf č. 9. Ukrajinci se hodí jen jako levná pracovní síla

Zhodnocení

U této otázky jsme váhali, zda ji položit v tomto znění. Zvýraznění minority Ukrajinců jako levné pracovní síly se nám zdála být velkou měrou zavádějící, zvláště když není naší populaci známá natolik, jako minorita Romů. Nakonec jsme se rozhodli pro plné znění, byli jsme zvědaví, jak budou žáci a studenti reagovat. I tady přišlo překvapení, zvláště u odpovědí vysokoškoláků. Deset z nich si myslí, že Ukrajinci jsou levná pracovní síla. U žáků základní školy se počet v odpovědích lišil málo, opět se potvrdilo, že mladší žáci mají malé nebo žádné vědomosti o minoritě Ukrajinců. Studenti gymnázia naopak potvrdili, že mají větší přehled o této národnosti, velký podíl na tom má politická situace na Ukrajině.

Otázka č. 10

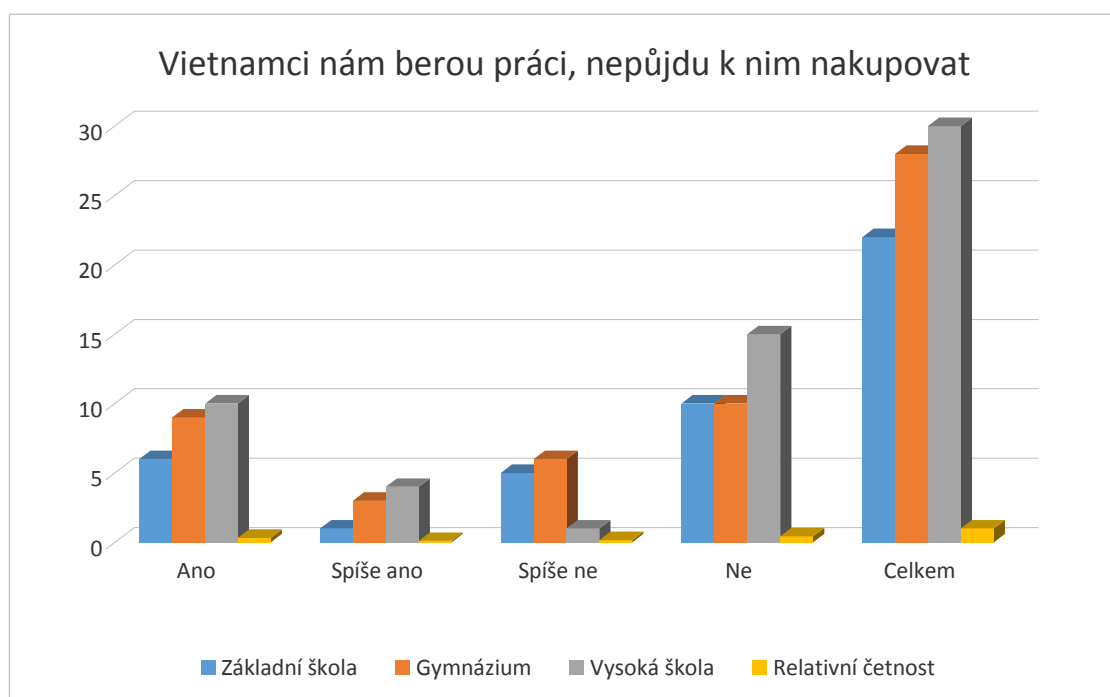
Vietnamci nám berou práci, nepůjdu k nim nakupovat

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

Tabulka č. 10. Vietnamci nám berou práci, nepůjdu k nim nakupovat

Možnosti	Základní škola	Gymnázium	Vysoká škola	Relativní četnost
Ano	6	9	10	31,25%
Spíše ano	1	3	4	10,00%
Spíše ne	5	6	1	15,00%
Ne	10	10	15	43,75%
Celkem	22	28	30	100,00%

Graf č. 10. Vietnamci nám berou práci, nepůjdu k nim nakupovat

Zhodnocení

Hodnocení otázky je téměř shodné s předcházejícím hodnocením. Odpovědi žáků na základní škole jsou téměř vyrovnané. Deset z nich nevidí ve Vietnamcích jen „stánkaře“, do jaké míry je zde ovlivněn jejich názor dostupností zboží, které nabízejí, nevíme a není to důležité pro naši práci. Na gymnáziu se odpovědi „ano“ a „ne“ shodují, studenti vysoké školy se v těchto dvou odpovědích liší pouze pěti hlasy. Celkově se dá říct, že větší procento sledovaných a dotázaných respondentů má kladný vztah k této minoritě.

6 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

Východiskem pro vyhodnocení našeho výzkumu jsou výchozí hypotézy H1, H2, H3, H4.

Hypotéza H1 – Žáci základní školy mají větší tendenci k předsudkům, než žáci gymnázia a studenti vysoké školy.

Vyhodnocení: vzhledem k výsledkům odpovědí na otázky v našem dotazníku, můžeme přijmout hypotézu H1.

Hypotéza H2 – Žáci gymnázia mají větší tendenci k předsudkům, než žáci základní školy a studenti vysoké školy.

Vyhodnocení: vzhledem k výsledkům odpovědí na otázky v našem dotazníku, nemůžeme přijmout hypotézu H2.

Hypotéza H3 – Studenti vysoké školy mají větší tendenci k předsudkům, než žáci základní školy a gymnázia.

Vyhodnocení: vzhledem k výsledkům odpovědí na otázky v našem dotazníku, nemůžeme přijmout hypotézu H3.

Hypotéza H4 – Žáci základní školy, gymnázia a vysoké školy mají stejnou tendenci k předsudkům.

Vyhodnocení: vzhledem k výsledkům odpovědí na otázky v našem dotazníku, nemůžeme přijmout hypotézu H4.

Výsledek vypovídá o důležitosti hovořit o problémech předsudků. Žáci základní školy jsou obvykle ještě lidé s nevyhraněnými názory, jsou lehčeji ovlivnitelnými. Opírají se ve svých názorech spíše o okolní svět a názor většiny. Platnost hypotézy H1 se potvrdila a můžeme ji přijmout.

ZÁVĚR

V naší bakalářské práci jsme se zabývali pojmy, jako jsou postoje, předsudky a stereotypy u naší mládeže.

Chtěli jsme dát dohromady dostatek informací k pochopení problémů předsudku očima mladé generace. Dále jsme chtěli přiblížit pojmy, jako jsou rasismus, etnikum, předsudek, pojem a stereotyp.

Doufáme, že jsme poskytli dostatek informací o multikultuře a multikulturní výchově na našich školách.

V menší míře jsme chtěli přiblížit národnostní menšiny – Romy, Ukrajince a Vietnamce. Těmto etnickým menšinám jsme také věnovali výzkum. Výzkumem jsme chtěli dojít k jasnému cíli, a to, zda se věkem mění postoje a předsudky u naší mladé generace.

Náš výzkum byl pro nás velmi zajímavý a v mnoha ohledech také překvapivý. Nejvíce nás asi překvapil fakt, že u vysokoškoláků, tedy lidí, kteří jsou již „utvoření“, s vlastním pohledem na svět, vlastními názory a utvořenou socializací, v některých otázkách, stále převládá pocit nenávisti, nesnášenlivosti a rasismu. Zvláště u Romů byl tento fakt zřejmý,

Celkový výsledek už tak překvapivý nebyl. Žáci na základních školách jsou ještě mladí lidé, kteří, ať se nám to líbí nebo ne, ze všeho nejvíce tíhnou k televizi, počítačům a mobilům. V malé míře jsou ochotni číst nebo se zajímat o sport. Nechceme, aby naše slova zněla jako kritika, protože, jak je dnes velmi oblíbené rčení, „je jiná doba“. Pod tato slova se dá shrnout vše a nezabývat se něčím tak „nepodstatným“, jako jsou lidské vztahy.

Dnešní doba je rychlá a to se vyžaduje i po naší nejmladší populaci. Jen málokdy vidíte rodinu, která je ochotna sednout si se svými dětmi a jen si povídat. Ale právě tady „u povídání“ se utváří člověk. Pokud je rodina dobře fungující a schopna dát dítěti aspoň trochu rozumný náhled na život, je to pro dítě odrazový můstek v dalším životě.

Výsledek výzkumu odpovídá dnešnímu pohledu na minority. Romská minorita stojí na okraji společnosti a je přijímána velmi těžce, jak vidíme z odpovědí v našem dotazníku.

Ukrajina je pro nás vzdálená, víme o ní jen velmi málo a to také vyplývá z výsledků našeho výzkumu. Snad jen v poslední době se o ní mluví více a to pro její neutěšenou politickou situaci.

Vietnamská komunita je u našich mladých lidí spjatá výhradně s provozováním stánkového prodeje.

Výzkum naší bakalářské práce nešel do hloubky problému, ale i přesto můžeme říct, že nejsme znepokojeni, myslíme si, že je to reálný pohled na svět dnešních mladých lidí. Zároveň však neříkáme, že by se do budoucnosti tento pohled neměl změnit. Jen je třeba více zapojovat rodiny, učitele a výchovné pracovníky do této problematiky. Ve školách jít více do hloubky problému. Možná by bylo vhodné mluvit o rasismu, předsudcích a postojích více nahlas a mnohem dříve než v Občanské nauce na základních školách.

Čím dříve připravíme mladou generaci k rasové snášenlivosti, tím více se budou utvářet zdravé názory, tím více se budou utvářet ve svobodomyšlné a svobodu přející občany.

Naše bakalářská práce může být přínosem pro učitele na školách, základních i na gymnáziích. Je pro ně určitě známý pojem multikultura a multikulturní výchova, ale možná je budou zajímat výsledky výzkumu.

Přínosem může být také teoretická část, kde jsou dostatečným způsobem vysvětleny pojmy jako postoj, předsudek, rasismus, etnikum apod. Byly bychom rádi, kdyby si z této práce něco odnesli také rodiče dětí a mladé generace.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BALVÍN, Jaroslav. Pedagogika, andragogika a multikulturalismus. Praha 2012. ISBN 978-80-86798-07-03

BALVÍN, Jaroslav. Romové a etika multikulturní výchovy. Hnutí R. ISBN80-902149-4-0

PRŮCHA, Jan. Moderní pedagogika. Portál 2002. ISBN 80-736-70474

PRŮCHA, Jan. Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik a ras národů. Portál. ISBN 978-80-7367-709-1

ŠAVELKOVÁ, L., TOMESŠ, J. Konflikt světů a svět konfliktů. Praha: Nakladatelství F3K, 2007

PRŮCHA, Jan. Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2004

FREDRICKSON, G.M. Rasismus – stručná historie. Praha: BB art. 2003, ISBN80-7341-124-5

CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN978-80-247-1369-4

ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu. Praha: Portál, 1998. ISBN80-7178-285-8

TESAŘ, F. Etnické konflikty. Praha: Portál, 2007. ISBN978-80-7367-097-9

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR - Česká republika

ZŠ - Základní škola

VŠ - Vysoká škola

SEZNAM TABULEK

Tabulka č.1 Vím, co znamená slovo předsudek.....	str.34
Tabulka č.2 Setkal/a jsem se už s nějakým předsudkem.....	str.36
Tabulka č.3 Mám nějaké zkušenosti s Romy, Ukrajinci, Vietnamci /ZŠ/.....	str.38
Tabulka č.3 Mám nějaké zkušenosti s Romy, Ukrajinci, Vietnamci /Gymn./.....	str.40
Tabulka č.3 Mám nějaké zkušenosti s Romy, Ukrajinci, Vietnamci /VŠ/.....	str.41
Tabulka č.4 Povídáme si doma o Romech, Ukrajincích, Vietnamcích /ZŠ/.....	str.43
Tabulka č.4 Povídáme si doma o Romech, Ukrajincích, Vietnamcích/Gymn./.....	str.45
Tabulka č.4 Povídáme si doma o Romech, Ukrajincích, Vietnamcích/VŠ/.....	str.46
Tabulka č.5 Mám mezi Romy, Ukrajinci, Vietnamci kamaráda/ZŠ/.....	str.47
Tabulka č.5 Mám mezi Romy, Ukrajinci, Vietnamci kamaráda/Gymn./.....	str.49
Tabulka č.5 Mám mezi Romy, Ukrajinci, Vietnamci kamaráda/VŠ/.....	str.50
Tabulka č.6 Když vidím Roma, Ukrajince, Vietnamce, vím, že je to.....	str.51
Tabulka č.7 Národnost = překážka pro přátelství.....	str.53
Tabulka č.8 Romové raději berou sociál, dávky než aby pracovali.....	str.54
Tabulka č.9 Ukrajinci se hodí jen jako levná prac. síla.....	str.56
Tabulka č.10 Vietnamci nám berou práci, nepůjdu k nim nakupovat.....	str.57

SEZNAM GRAFŮ

Graf č.1	str.34
Graf č.2	str.36
Graf č.3	str.38
Graf č.3	str.40
Graf č.3	str.41
Graf č.4	str.43
Graf č.4	str.45
Graf č.4	str.46
Graf č.5	str.48
Graf č.5	str.49.
Graf č.5	str.50
Graf č.6	str.52
Graf č.7	str.53
Graf č.8	str.55
Graf č.9	str.56
Graf č.10	str.57

PŘÍLOHA PI: NASKENOVANÝ DOTAZNÍK

Dotazník pro bakalářskou práci - žáci základní školy, studenti gymnázia a studenti vysoké školy

Milí žáci, dostal se k Vám dotazník, který by rád ukázal, jaké máte postoje k našim spoluobčanům, kteří mají menší zastoupení v naší populaci. Dotazník je anonymní a je jen na Vás, zda budete ochotni jej vyplnit.

Dotazník obsahuje 10 otázek a můžete odpovídat zaškrtnutím pro Vás správné odpovědi.

1) Víím, co znamená slovo předsudek

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

2) Setkal (a) jsem se již s nějakým předsudkem

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

3) Mám nějaké zkušenosti s Rómy, Ukrajinci nebo Vietnamci

- Rómové : a) ano
- b) spíše ano
  - c) spíše ne
  - d) ne

- Ukrajinci : a) ano
- b) spíše ano
  - c) spíše ne
  - d) ne

- Vietnamci : a) ano
- b) spíše ano
  - c) spíše ne
  - d) ne

4) Povídáme si doma o Rómech, Ukrajincích, Vietnamcích

Rómové : a) ano
b) spíše ano
c) spíše ne
d) ne

Ukrajinci : a) ano
b) spíše ano
c) spíše ne
d) ne

Vietnamci : a) ano
b) spíše ano
c) spíše ne
 d) ne

5) Mám mezi Rómy, Ukrajinci, Vietnamci kamaráda

Rómové : a) ano
b) spíše ano
c) spíše ne
d) ne

Vietnamci : a) ano
b) spíše ano
c) spíše ne
d) ne

Ukrajinci : a) ano
b) spíše ano
c) spíše ne
 d) ne

6) Když vidím Róma, Ukrajince, Vietnamce vím, že to člověk jako já

a) ano
b) spíše ano
c) spíše ne
d) ne

7) Národnost = překážka pro přátelství

a) ano
b) spíše ano
c) spíše ne
 d) ne

8) Rómové raději berou sociální dávky, než aby pracovali

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

9) Ukrajinci se hodí jen jako levná pracovní síla

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

10) Vietnamci nám berou práci, nepůjdu k nim nakupovat

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

Děkuji za Vaši účast a laskavé vyplnění.